Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 22 июль, 1976 шу. • № 89 (5600). • Мах 2 кеп.

«САЛЮТ-5»: САГИ КОСМОСИ

Чакхдоалаш латт «Салют — 5» яхача Iилман станце экипажа лаьттан гаргарча орбита тIарча къахьегама вахта шоллагIа кIира. ХIара балха ди чакхдаьлча, Лаьттано «байкалашка» бийса даькъала йийцачул тIехьагIа управлене Центре чакхдаьннача аргIанарча дени бийсани итогаш е болалу. Цу тайпарча летучкашка эггара хьалха дош лу медикашта. Цар оалар массаза а цхьатарра хул: экипажа могашал тIех дика я, болх дика беш ба, физически тренировкаш чIоагIа бехктокхаме гIулакх а лоархIаш кхоачашъю, хIаьта из, лораша лерхIачох — никъ бара программа толамца кхоачашъяра керттердар а да.

Лакха оценка оттаяьй космонавташта цар шин кIира баьча балхах Iилмахоша а — тайп - тайпарча Iилман экспериментий кулгалхоша. Массаза яхар санна, хIара ди моллагIча цхьан тайпарча тохкамашта хетадий хул. Бакъда нийса-м лу 12 сахьата (иззал да орбита тIара балха ди) космонавташ орбитальни института дерригача тайпара тохкамаш де кхоабеш а — биологически, медицински, геофизически, металлургически.

Iилмахоша хьашт долаш я алхха «Саги космоси» яхача проблема прикладной лекхараш хинна ца Iеш кхыйола проблемаш а. Дозал доацача хьалашка садоалла хIамаш мишта лел хьажарца цхьана вахара тайп-тайпарча формашта эволюци яра дозала низ мел лоархIаме ба хьажа а цунца цхьана вахар хьахилара белгалзнаш кхы тIа хьахьокха а тарлу.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ
ТАСС спецкор.

КПСС ОБКОМЕ

ВЕЖАРАШХА БОЛЧА ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ

«РСФСР АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАЙ ДЕНОШ ДIАДАХЬАРАХ»

1977 шера 7 ноябре кховзткъа шу дуз адамлеи исторе чухь керда зама — капитализм йохареи социалистически общество чIоагIъялареи зама хьайийллача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце.

Сийлахь-боккхача Октябра гIулакх дIахо хьолга, кортамукъача къамий шоай лоIамагIарча союзах йола сийлахьвоккхача Ленина идея практически кхоачашьелга хилар Советски Социалистически Республикай Союз хьаяр.

Советски халкъаш цхьан паччахьалкхене вIашагIкхетарах прогрессагахьа гIертача дерригача халкъашта маяк хинна дIаэттача дунеи тIа эггара хьалхарча социализма мехка экономически, политически низи дунеи халкъашта юкъера влияни дегIаера.

Советски Iаьдала шерашка, вай мехка халкъаша цхьана къахьегар бахьан долаш, эггара хьалха эрсий халкъо, цун болхлой классо къамий йистошта уж тIехьайнса хилар эшадара цIенча дег тIара новкъостал дар бахьан долаш ерригa советски республикаш санна цIаккха а ца дайнача тайпара зиза теха товенна дIаэттай Нохч-ГIалгIайче а.

Советски Iаьдала шерашка РСФСР автономни республикашка хинна экономически, социально-политически, духовни хувцамаш шерра дIахьокхар, къахьегамхой советски патриотизман социалистически интернационализман уйла йолаш хьалкхебар духьа КПСС обкома бюрос сацам баьб.

1976—1977 шерашка «РСФСР автономни республикай денош» дIадахьа. хIара республикана цхьа бутт а хетабеш:

Башкирски АССР — 1976 шера август;

Бурятски АССР — 1976 шера сентябрь;

Дагестански АССР — 1976 шера октябрь;

Черсий-Балкхарой АССР — 1976 шера ноябрь;

Калмыцки АССР — 1976 шера декабрь;

Карельски АССР — 1977 шера январь;

Коми АССР — 1977 шера февраль;

Марийски АССР — 1977 шера март;

Мордовски АССР — 1977 шера апрель;

Къилбаседа-ХIирий АССР — 1977 шера май;

Татарски АССР — 1977 шера июнь;

Тувински АССР — 1977 шера июль;

Удмуртски АССР — 1977 шера август;

Чувашски АССР — 1977 шера сентябрь;

Якутски АССР — 1977 шера октябрь.

Кепайоазоно, телевиденеи радиоси шерра дувца деза «РСФСР автономни республикай денош». Республикавски газетий редакцеша юкъейоалае еза «Нохч-ГIалгIайче СССР халкъий вошал долча дезале» яха рубрика, автономни республикай газетаща цхьана арахеца еза вIашагIтеха номераш. Телевиденеи радиовещанеи комитета дIаккхаьа деза радиоденош, лаьрхIа передачаш е, вежарашха йолча республикаех дола телевизионни документальни фильмаш дIахьокхилга Iалашде деза.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла яьй организаторски массово-политическии болх керттерча революционни цIейна — Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце кховзткъа шу дизара даха ма-доагIара накъадахара, КПСС XXV съезда решенеш, иттлагIча пятилетка заданеш толам боаккхаш кхоачашъе къахьегамхой оарцагIбахара тIаберзабе.

Къахьегача коллективашка, нах бахача моттигашка пропагандаи агитацеи ерригача средствашца дIахьокха деза вай мехка халкъаш социально-экономически а духовни а дегIадахкар, КПСС ленински къаман политика котъялар, вежарашха йолча республикашцара Нохч-ГIалгIайчен экономически культурни бувзамаш.

Промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка РСФСР автономни республикай сийна къахьегама вахташ дIахьолга могадаьд.

Культура министерствас, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо, творчески союзаша дIадахьа деза Къилбаседа Кавказа автономни республикай литератураи искусствая денош. Театрий, симфонически оркестра концертни программашта юкъеяхьа еза Российски Федераце автономеи республикай писателийи композиторийи произведенеш. Культурно - просветительни учреждеиешка дIаккхахьа еза вежарашха йолча республикай экономикеи культуреи дегIаяра хетаяь тематически сайренаш, читательски конференцеш.

ДАЬХЕН АМБАРАШКА—19.500 ТОНН ЯЛАТ!

СУРТА ТIА: Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза дикагIвола комбайнер Х. Кагиров. С. ХАКИЕВА сурт.

Боккхача хьувкъама лард

«Ассиниский» совхоза дукхача хьун оасашта юкъе ягIача сома бешамашкеи хаьс-бешамашкеи боккха хьувкъам кхачаш латт, наха хьинар ца кходеш хьийга къа ца дайнилга хьа а хьокхаш. Баьца комараш дика хиннаеце а, шекбоалаш бац цу совхоза къахьегамхой, хIана аьлча царна хов, къахьегамах хьахур цу цхьан культурах тийша доацилга. Керттердар хIанзчул тIехьагIа хургдар да, цудухьа из ха а ховш тешаме болх бу наха. Шоай гIулакхах чамбеннеи къахьегам дукха безаши бола уж хьинар айдаь болх беш боахк, тIаккха хьувкъам лакха хургболгах дог тийша а болаш.

Совхозе йоккха дегаоилле лоархIаш я № 9, 10, 11, 12 йола сома бешамаш лелаю бригадаш Дукха лаьтташ да цу бригадаша леладераш. Шоайла яхь лелаю цар, вIаши болх мишта бу чIоагIа хьож уж, продукци дукхагIа яккха йиш хулийтаргйолаш дола кхоачамаш лех цар. Хьаэцаргья вай, масала, коммунист Тищенко Яков Михайлович керте латта 10-гIеи Фитколенко Виктор Алексеевич керте латта 11-гIеи бригадаш. Шинна а бригадо, вокхар а санна, декхараш тIайийцад, дийца а дийца, договора тIа дIаяздаьд уж, хIаьта хIанз шоай ма-хулла лаьрхIар чакхдаккха — план ханал хьалха кхоачашъе гIерташ ба уж.

10-ча бригаде сом луш 36 гектари къона дIаегIа сом ца луш 50 гектари бешамаш я. Вокхар санна, цу бригадо а сомал совгIа, баьцадаараш а кхелу. Йоккха йоаца, 30 сагах латта коллектив хIанз помидораштеи нарсаштеи оасар деш я. Нормаш йоккхий хиларо кхерабац болхлой, кхы а хьинарегIа къахьега доготтийт цар. Царна-м ма хой, йоккхагIйолча нормех лоархIабераш чIоагIа къонахчал, доккха хьинар долаш бола нах мара боацилга. Царех цхьабарий, бригада ветераний цIераш яха догдоагIа. Царех я Коваленко Татьяна, Опарина Екатерина, Черткова Надежда, Ковалева Вера, дукха кхыбараш. ХIара денна нормаш 110—115 процент кхоачашъю цар.

Болхлошта ларах, баьцадаарий кхаш доакъэш даь дийкъа а дийкъа, бригада хIара членна дIаденнад. Из даьл хьувкъам лакхагIа кхебара хьалхара хIаранега ши-ший бехктокхам чIоагIагIа кхетабайтар духьа. Масала, помидорий 60 сотых, нарсий 50 сотых, хохий 15 сотых еннай лелае. Иштта гIойленагIа хургда аьнна хет.

Цу тайппара, къахьегам дика вIаштIехьа а баьккха чIоагIа лард еллай кастта чуэца доладергдолча баьцадаарий хьувкъам лакхбара.

М. АДУЕВ.

ИЗЗАЛ ЯЛАТ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ДОХКА ЛАЬРХIАД

СУНЖЕНСКИ РАЙОНА ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША

Дог гIоздоаккхаш, беркате...

Шерра даьржад тха районе гурахьа йийна культураш чуэцара балхаш. ИттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера 26 эзар гектара тIара гурахьа ялата дIайийна культураш чуэца езаш ба района механизатораш.

«1976 шера ялат чуэцилга, юрта боахама продукташи доакъараши кийчделга Iалашдара кхы тIа а де дезарех» КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето баьча сацама жоп луш беррига хьувкъам итт-шийтта балха дийнахьа кхай тIа ца буташ цIена чуэцара шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьег механизатораша, шофераша, ялат чуэцача дакъа лоацача кхыча болхлоша.

ХIанзаяцa 150 комбайн яр районе гурахьа йийна культураш чуэцаш. Укх деношка уж 169 хилар. Ткъеста комбайн Шелковской районера ера тхона новкъостал де. Белгалдаккха доагIа, цхьан хана Шелковской района къахьегамхошта ялат чуэца новкъостал деш тха районера 30 комбайн хинналга.

Комбайнерашта юкъе яьржача яхье хьалха хIанзарчэа XIX партсъезда цIерагIча колхозера Черкашев Александр Николаевич ва. Валха хьокхамашка диллача пул дукха тIехьа ца бусаш къахьег Черкашевца цхьана колхозе болх беш волча Лозовой Петра, Ленина цIерагIча колхозерча Кагиров Хьусена, Рамазанов Абдурахмана, «Путь к коммунизму» колхозерча Кандрашов Васяле.

Ялат чуэцара укх шерара шоай балха нормаш тIехкхоачашъяьй хIанзале царех хIаране.

Гурахьа йийна культураш чуэцара балхаш къаьстта дика вIаштIехьдаьхад XIX партсъезда цIерагIча колхозе (правлене председатель В. Я. Камыш). Уборочно - транспортни отрядаш вIашагI а ехка хьажхари ардари къаьст-къаьста долаш 80 процент ялат чудена баьннаб цу боахама механизатораш. Мишта болх бу уборочно - транспортни отряда хьисапе? Иннъ е пхиъ комбайн юкъе йолаш группа вIашагIйол. Комбайнашкара хьатта ялат дIахьехьяра цу тайпарча группа тIачIоагIъю массехк автомашин. Ялат чуйца даллалца цхьана болх бу цу группе вIашагIкхийттача комбайнераша а шофераша а.

Цу тайпара уборочно-транспортни отрядаш вIашагI а ехка сихен дикен чакхдоах ялат чуэцара балхаш, «Путь к коммунизму» колхозе а (правлене председатель Ю. Я. Зиборов), XX партсъезда цIерагIча колхозе а (правлене председатель А. И. Кирилов).

Дог гIоздоаккхаш ба чуэца хьувкъам. Районе хIара гектара тIара 25 центнер чуэц хIанз, план 21,5 центнер йолаш. Боахамашта юкъе къаьстта дика хьувкъаяьй гурахьа йийна культураш «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхоша. ХIанз хIара гектара тIара 31,5 центнер ялат чудахь цар.

Укх шера, халкъбоахама планагIа (хьажкIаш йоацаш) 13 эзар тонн ялат дохка дезаш ба района юрта боахама къахьегамхой паччахьалкхенга. Хьалхашка латта декхар цар кхоачашдергхиларах шеко яц са. Гурахьа йийна культураш 11,5 эзар гектара тIара мара чуийца йоацаше а хIанзле дехкад цар паччахьалкхенга 11381 тонн ялат.

ХьажкIаш йоацаш паччахьалкхенга ялат дохкара шера халкъбоахама планаш кхоачашъяьй XIX партсъезда, XX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозаша. Иштта, XIX партсъезда цIерагIча колхозо план 1900 тонн йолаш — 2792 тонн, XX партсъезда цIерагIча колхозо план 1700 тонн йолаш — 1838 тонн, «Путь к коммунизму» колхозо план 1500 тонн йолаш дукха хIама ца эшаш 2000 тонн ялат дехкар паччахьалкхенга.

Дика болх бу кхай тIара хьаттa, цигара паччахьалкхенна ялат дIаийдеча пунктaшка ялат дIаккхухьаш лелача шофераша. Укх шерара хьувкъам чуэца новкъостал де баьхка хIанз районе къахьегаш ба «Сельхозтехника» Шалински объединенера шовзткъа иттеи «Чечингколхозстрой» объединенера барайттеи — кховзткъа бархI шофер. Цар беча балха раьза ба района колхозийи совхозийи кулгалхой. Дийнахьа кхай тIара хьатташка ялат дIаккхухьаш болх бу цар, хIаьта бийсана хьатташкара — паччахьалкхенна ялат дIаийдеча пунктaшка дIаккхухьаш.

Ялат чуэцараи из паччахьалкхенга дохкараи укх шера хьалхашка латта декхараш тха района юрта боахама къахьегамхоша толамца кхоачашдергхиларах шеко яц са.

Г. САМАРСКИЙ,
КПСС Сунженски райкома хьалхара секретарь

ДИКА ВIАШТIЕХЬДАЬККХА ДIАДОЛАДЕННАД

Сатоссаш латтар. Цхьабакъда XIX партсъезда цIерагIча колхозе кхоалагIча мехотряда стане геттара хьалха дIадолалу балха ди. Нахаца сомадоал довкъаш а, цар босешка да колхоза лаьтташ. Шийлача хина кулгаш-юхьмараш а диле, сихха хIама а кхаьлле арабоал механизатораш ялат чуэца, ча гулде, йол кийчъе. Тхир дожарга хьежаш хул комбайнераш. хIаьта цу юкъа цIаькха а шоай агрегаташ вIаштIехьа йий хьож уж, царна мел эша хIама лу.

Эггара хьалха кхай тIа арабоал комбайнераш Крюков Александр Иванович, Чеботаев Николай Михайлович, Коломыцев Алексей Григорьевич. ХIанз хьекха Iодуллаш ба уж кIа. 30 гектарага кхаччалца хьокхар цар из хIара денна. Бокъонца дижа ма-деззара касарагIа Iодуж кIа.

Царца цхьана арабоал аргIаш дераш а. Паркхаш кха меллад дIа-юха а кхийса дадац, хIана аьлча комбайнераша цхьан мугIарагIа йоассаю копнителаш. ХIаьта из бахьан долаш балха овсарле лакхагIа хул ча хьагулдеча хана. Цхьан дийнахьа дикъ аргIа дий боал Чеботарев Александр Темофеевичи Горохов Александр Алексеевичи. Отрядера болх комплексно лел. Ча хьагулдаь мадаьллинге а кхай тIа арайоал Пыльников Николай Алексеевичеи Бычков Александр Николаевичеи лаьтта оаха агрегаташ. НормагIа 3,6 гектар мара оаха ца езача метте, цар хIара денна 4,5—5 гектар оах тIехдика болх а беш.

Цхьабакъда ялат ардара дош багара Iодиллаш механизатораша. Аьрда ялат центнерашца дуст цар, лоалахой толамаш теркалду.

Саррахьа кхай тIара тхо дIадолхача хана касарагIа улла дерригa ялат хьалъийца даьннадар. Ялат хьоккхаше а арда жаткаш кийчъе, дика салаIа, Iурре а денз ялат хьакха дIаболабала бокъо йолаш бар комбайнераш. Цхьабакъда юридически бокъонел совгIа, кхы а язъянза яраш а я — ялат кхедечун эздел. Цу сарахьа горох чуэца йолаелар нийсе а комбайн. 70 гектара тIара горох бийсанна шийттанел тIехьагIа сахьат даьлча чуийца яьлар. СалаIа ца а болхаш шоай агрегаташ ялаташ хьокхаргдолаш кийчйир комбайнераша, цул тIехьагIа мара баханзар уж Iобувша.

— Нагахьа санна, — йоах мехотряда начальника Зубов Виктор Ивановича, — механизировании отряд вIашагIйолале сийрда мел йолча хана болх бубалар оаш яхаш дехар де дийзадале, хIанз кхай тIара цIалелхабе безаш хул уж. ХIанз отрядаца мел волчо цхьатарра жоп ма лой хьувкъама хьалхара. Цудухьа ма-могга дукхагIа чуэца гIерт уж ялат.

ДикагIчар цIераш йоахъялар Iа оал оаха отряда начальникага. ДикагIа ва аьнна ше хьан цIи йоаккхаргья а вогIа ва аьина дIа мала къоаставергва а хац Виктор Ивановича. Бизза кIантийн цхьатарра хоастабе мегаргболаши. ба берригаш а. Юхасовцабе хала болаш селлара чIоагIа чуIийнаб уж балха.

Белггала, тоам хета а хетацар комбайчаш юхасовцае. Зехьа цхьаккха минут йоаяцар. Цу хана бункер Iойоассае а транспортер цIенъе а юхасенар Полеников Петр Ивановича комбайн.

— Бийсанна а бу ма йоахий Iа болх.

— Бу, бIарга хIама мел гуча ханен тхир дожжалцен-м. ХIанз мишта латтаргва сеца, хьажал догIа а доацаш мел хоза латт ха.

Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношка транспорт йоацаш хало хьийгар. Ийс машин тIачIоагIйир отряда. Бокъонца балха планагIа эшаш мел хиннараш. ПланагIа хIара гектара тIара 25 центнер яккха лерхIар. ХIаьта хий ца дехкача лаьтташкара йоаккхар 30—33 центнер я. Иштта дика кхедаьд ялат Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозе. Жежелев Виктора хIанзле а 3000 совгIа центнер аьрдай. Иштал аьрдай Черкасов Александра а.

Механизатораша салоIилга а дика вIаштIехьдаьккхад. Красни уголоке керда газеташ, журналаш да, телевизор, радио, шахматаш я. Бийса йоаккхаш хилча метта тIа тасса лоз санна кIай гаташ да, кхоза даа хIама да. Производстве хьалхалаттачоа карара кара тела вымпел лу, даьха толамаш къахьегама листока тIа, хьокхамий доска тIа хул.

Ялаташ хийша чуэцаш латт. Соахкарчарна тара лелац ялаташ чуэцара балхаш укх шера. Нагахьа санна хьалха уж чуэцаш бетташ доахаши ерригa республика оарцагIа йоагIаши хиннаяле, хIанз дерригa балхаш шоай низаца ду цар. Уж вIаштIехьа доахача доккха дакъа лаьцад механизатораша шоаш а хIаьта иштта колхоза кулгалхоша а.

А. САГОВ.

Доккха совгIат деннар

АргIанара бож бийтта а баьнна, салоIаш бар дояркаш тхо цига кхаьчача хана. ХIаьта салоIилга цар дIахьора шоай цIеча уголоке латтача телевизорга а хьожаш.

Долакха - Юрта итташ километраш гаьна уллача ахкан лагере а тIехьа иштта телевизорга а хьожаш хьайбаш леладераша салоIилга «Октябра 40 шу» яхача совхоза кулгалхоша вIаштIехьдаьккха хилар дика хIама да. Цхьабакъда цIеча уголоке духхьал телевизор лаьтта Iац. Укхаза да деша керда газеташ, журналаш, салоIа иIенош, кIал-тIа дуллар...

ХIаьта иштта шоаех еча йоакхонна хьинарерча къахьегамца жоп лу хьайбаш леладераша а. Шоай совхозе меттел, ерригача Наьсарен районе а сийле яьккхай укхаза къахьегача башха дикача наха. Дог хьесташ да иттлагIча пятилеткa хьалхарча шерара цар хьокхамаш. Ялх бетта планал совгIа 260 центнер шура паччахьалкхенна дIаеннай ферма болхлоша. ХIанз деннеи бийсанеи юкъера лаьрхIача ферме хIера кхоабача Iаттагара 9 килограмм гаргга шура йоакх. ТIаккха хьанна бовзац цу фермера цIи хеза дояркаш: СССР Лаккхехьарча Совета депутат Даурбекова Зина, Октябрьски революце орден лелаер Тимурзиева Роза, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаер Балахаева Дугурхан. Уж ба толамга бода никъ коллектива гойта «маякаш». Цар хIанзле а тIехкхоачашъяьй шоай шера планаш. Масала, шера план 2130 килограмм йолча дIабахача ялх бетта ший группера хIара кхоабача Iаттагара 3070 килограмм шера яьккхай Даурбековас. хIаьта Тимурзиева — 2400 килограмм гаргга. Цудухьа тамашъелга а дац ферма кулгалхоша эггара а хьалхарчарца цар цIераш йоахилга.

Ферма коа Iийне дагIа тхо. Хозача моттиге — ГIарбика юрта Къулбехьенгахьарча дукъ тIа, лакхе улл ахкан лагерь. Къаьга хьеж укхаза аххнара бIайха малх, цIена да укхазара фо, хоза я баьцах хьайдагIа хьаж. Укхаза лакхера дIахьежача гу бIарг ма-кхоачча дIа-хьа дала совхоза ялатий кхаш. Ка бола ялат кхачаш латт. ХьажкIаш, гидуаргаш дика хьувкъаш латт. Розай юртахой — Гелисханов Юсупа, Даурбеков Яхььий, Манкиев Висангире, Кулбужев Бембулата звенеша леладу кхаш да уж. Уж санна бола башха дика механизатораш ший юртахой хиларах йоккхий еш дувц Розас царех лаьца:

— Дукха ха я цар цу кхашка болх бу. ХIара шера боккха хьувкъам чубахь цар. Из сона дика хов. Цар кхашта юххе гIолла чакхбоал тха ахкан лагере боагIа никъ.

Из бакъда, цу хьийкъача кхашта юкъе гIолла чакхбоал Розей ферме бода никъ. ХIаьта, нагахьа санна из мотт хьалувш баларе, дукха лувцаргдар цо а хьайбаш леладериий толамех.

Итташ шерашка ахкан лагере болаш цу ферме хьайбаш леладераша яьккха итташ эзараш центнераш шура цу новкъа гIолла дIакхихьай. Дукха ха я Тимурзиева Розас цу цхьан ферме доярка атта боаца болх бу. Цу ферме дIаболабаьб цо ший эггара хьалхара къахьегама никъ а.

1957 шера дар из. Цхьан сарахьа балхара чуенача ший йоккхагIйолча йишийга Розас аьлар: Iа шоай ферма заведующега оаларе шо долча балха я безам бар са. Раьза хилар йиша Розайна. Шоай ферма кулгалхочунга дIадийцар шоай хинна къамаьл шолагIча дийнахьа ше балха еча...

Атта дацар Розайна хьалхарча хана. КIаьдлора, кулгаш лазар, из болх ше каралаьца дехке яьннаяр. Из гучадаьлар боккхагIболча доярчашта. Сиха гIо де болабелар уж цунна. Цул совгIа дора хьехар. Роза, хьо ма сиха дехке яьннай, хIама дергдац. Болх дIаIоморгба Iа, кулгаш лазаргдац. Дерригa а ший моттиге оттаргда каст-та. Оаха гIо дергда хьона, эшача хана. Бакъда, цхьаьккха да хьона дицдалийта ца доагIаш, хало йоацаш атто хилац. Къахьегам хьона безе хало эшаергья Iа, йоахар цар.

Фермерча опытни дояркаша даь хьехар хьа а нийца, моллагIа хало хьалхашка отте а юха тIехьашка ца йоалаш болх бе чIоагIо йир къонача доярка.

Ткъеста шу даьннад цу хана денз Доккхий хувцамаш хиннад цу юкъа Розай вахаре. Укхаза балха еначул тIехьагIа из хержа хиннай СССР Лакхехьарча Совета депутаталла. Долакха-Юртарча коммунисташа из дIайийцай ленински Коммунистически парте мугIарашка. ХIаьта, укхаза болх беча шерашка доккхий толамаш дахарах цунна еннай Октябрьски Революце орден, «Социалистически яхье котъяьннар» яха ший знак, дукха сийлен грамоташ, ахча совгIаташ. Из я хьинар дола общественница, райсовета депутат. Цо дукха кхетама болх бу кхалнаха юкъе. ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца цхьаккха а машар боацаш къовсам лоаттабара тIахьех цо уж.

Иштта кхыча, къаьстта а къонача дояркашта камаьрша дIалу цо ший балха опыт а.

— ЧIоагIа лоархIаме да доахан нийса деттар. Доахан нийса деттаро лакхъю хьайбай продуктивность, — йоах Тимурзиевас. — ХIаьта, хIара етт сиха бетт аз, халданза шурий кIедж ухаргйолаш... ТIаккха дукхагIа лу цар шура. ХIаьта, Iай, аьхки миччa хана из дале а доакъар диллар, хий моладар, кхьдола Iунал ший ханнахьа де деза царна. Укх шера хIара Iаттагара 3660 килограмм шура яккха дош деннад аз. Со яхье яьннай хьалха латтача доярчаца Даурбекова Зинайца.

Йоккха опыт йола доярка хинна, Iац Тимурзиева. Дика наставница а я из. Дукха къона доярка ба ферме болх беш цо Iомабаь. Царех я Розай йиший йоI — Ира.

Хьусен ШАДИЕВ,
ЧИГУ студент.

Республика фермашка

ИттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера паччахьалкхенга 33 эзар тонн дулх, 76 эзар тонн шура, 65 миллион фуъ дохка декхар тIайицад республика хьайбаш леладераша.

Паччахьалкхенга дулх дохкара декхараш дика кхоачашду Ножай - Юртовски, Шалински района къахьегамхоша. Шера дохка дезаш долчох ахканел дукхагIа дулх дехкад цар паччахьалкхенга.

Паччахьалкхенга шура йохкаш дика хьокхамаш гойт Наурски, Назрановски районий шурий - товарни фермай болхлоша Соахкарчул дукхагIа я цу районашка йоаккха шура. ХIаьта паччахьалкхенга шура йохкара шера план наурцаша — 63 процент Назрановски района хьайбаш леладераша 60 проценти кхоачашъяьй.

Фуаш дохкара шера план 64 процент кхоачашъяьй Сунженски района коа тIара оалхазараш леладераша.

Соахкарчул дукха дукхагIа шура йоакх укх шера «Горячеисточненский», «Терек», «40 лет Октября», «Терский», «Предгорный», «Восточный» совхозашка.

Цунца цхьана шура дукхагIа яккха йиш хулийтача торонех боагIа пайда эцац цхьайолча шурий - товарни фермашка. Соахкарчул кIезигагIа я укх шера «Лермонтовский» «Атагинский», Грозненски № 1 йолча шурий, «Гудермесский» совхозашка.

Укх шера 16 июль тIаккхоачаш паччахьалкхенга хьайбай продукци йоххара шера план кхоачашъярах йола СВОДКА (план кхоачашъяр процентаща)

Районаш	дулх	шура	фуаш
Ачхой-Мартановски	44	53	—
Веденски	44	86	—
Грозненски	36	55	55
Гудермесски	44	60	—
Малгобекски	28	56	—
Надтеречни	36	56	—
Назрановски	46	60	—
Наурски	42	63	—
Ножай-Юртовски	52	75	—
Советски	30	61	—
Сунженски	43	55	64
Урус-Мартановски	43	54	—
Шалински	51	55	59
Шелковский	35	55	—
Республике	40	56	59

ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ ХИЛАРА ТАРРА

ХIанзарча хана керттера дош — тIемен машарен дош къоастадечара общественноста лоархIам белгалбеш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева парте XXV съезде аьлар: «Боккха ба хIанз машар чIоагIбара болча общественноста массови болама лоархIами бехктокхами. ДIадаха пхи шу из болам дегIаболабара даькъе Москве хинна машар безаш долча низий Дерригдунен конгресс, Европера кхерамзле бахьан къовсам лоаттаберий Брюссельски Ассамблея, Берлине хинна кхалнаьха Дерригдунен конгресс санна дола белгалара хIамаш а хулаш чакхдаьннад. Цу ерригача акцешца вай парте, вай мехка общественносто хьинаре дакъа лаьцад. ДIахо йодача хана а машар чIоагIбара гIулакх, дукхагIа адамаш юкъеозара вай низ кхоберг бац вай».

ХIанзарча я тIайоагIача а ноахалашта сатийна яха а къахьега а торо хилийта советски нах гIерташ хилар къьгта бакъдеш дола гIулакх да герзашца кийчлулга сихделга соцадара, герзаш Iодиллийтара тIахьехаш йолча Стокгольмски воззванена кIал кулгаш яздеча цар хьинаре дакъа лацар.

Серноводски юртбоахама техникума актови зал хоза кийчъяь я. Партийни организаце секретара дош лу техникума директора К. П. Аристовна.

— Тахан дерригача дунеина гуш ба машар лорабара, советски нах машара хьале баха, къахьега, коммунистически общество хьалъе йиш йолаш хилийтара тIаберзабаь Коммунистически парте, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И Брежнева беш бола болх.

Цхьаннена тIехьа шоллагIвар воалаша трибуна тIа боал хьехархой, студенташ. Цар дийцар машар котбаргхиларах чIоагIа тешаш хиларах, партена баркал аьлар хьаькъалца, марксизма Iилман ларда тIа толам боаха машара политика цо лелаярах.

Ах сахьат далалсхьа Стокгольмски воззванена 300 гаргга саго кулгаш яздир.

Европа коммунистически болхлойи партей конференце итогашта, КПСС делегацена керте лаьттача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева цига даьча къамаьла хетаяьча митингс «Грозгипросельхозстрой» институте гулвеннавар 400 гаргга саг.

Митинг хьайиллар института парторганизаце секретара нов. Ковалевс. Цо гулбеннарашта дийцар конференци дIа мишта йихьар, «Европе машар, кхерамзле, вIаши цхьана гIулакхаш леладари социальни прогресси хилийтар духьа» яхача цун итогови документа лоархIамах, дунен тIара машар чIоагIбеча, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара новкъоста Л. И. Брежнева Iалаьмате доккха дакъа юкъе хьош хиларах.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча воккхагIча механика Г. И. Литвиненкос, проекта керттерча инженера Г. И. Немченкос аьлар, ерригача коллективо санна, шоаш а къаьгтан чулоацам боккха болаши Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл чIоагIа дегаш айденна тIайица хилар, КПСС делегацена керте лаьттачо даь къамаьл КПСС XXV съездо тIайийца машарал дунен халкъаша вIаши цхьана гIулакхаш леладари тIехьа къовсам лоаттабара программа дIахо шеръелга да.

Грозненски вагонни депо коммунистически къахьегама коллективо чIоагIа раьза хинна тIайицар Европа коммунистически болхлойи партеи итогови документ. Митинге вар 270 гаргга болхло. Ше къамаьл деш такелажника А. С. Алексашина аьлар: «Дог гIоздоаккх вай мохк, Коммунистически парти машар, кхерамзле, вIаши цхьана гIулакхаш леладари социальни прогресса бахьан къовсам лоаттабеча планета прогрессивни низашта хьалхашка йодаш хиларо. Вай дерригаш а гIаддут советски арахьарча политико доахача толамаша. Тха коллективои аз айсен къахьегарца чIоагIберба вай сийлахь - йоккхача Даьхен низ»

Грозный станце вагонашка хьожача И. А. Берсановс предприяте комсомольцийи кагирхойи цIерагIа коллектива тешам белар Даьхен материально - технически база чIоагIъяра шоай низаши хьинари кхордегдоацилгах. Оаха из дергда ше дегIайоагIача мичча хана а дунен тIа эггара йIаьхегIа, низ болен эшалургйоацеи паччахьалкхе из хилийтара духьа.

Тхо хинна а хиннал хург а да парте, тхоай халкъа тешаме резерв, бизза хьаллоац оаха вай парте генеральни никъ.

Кердача Стоктольмски тIахьехама кIал кулгаш язлара хетаяь митинг хилар «Малгобекский» комсий совхоза хьаькхарч лелаеча ферме. Митинге къамаьлаш даьча хьакхарч лелаеча Т. И. Иножаевас, А. М. Дементьевас, трактористa А. Д. Бельтоевс, плотника А. Я. Шиловс белгалбир дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара духьа вай партеи правительстваи беш бола боккха болх.

«Советски наьха вай парте еча йоаккхоина оаха жоп лургда кхы а дикагIа къахьегарца, паччахьалкхенга планал совгIа продукци йоххарца» — аьлар ферма заведующе Т. В. Пузенкос.

Урус - Мартановски района «Гехинский» совхозе хиннача митинге «Знак почета» орден лелаеча коммуниста Хаджимурадов Исас аьлар, лаьтта машари сатеми хилийтара дукха гIулакхаш Коммунистически парте деш хиларо, шийн дог гIоздоаккх.

Оаха — механизатораша тхой оагIонгахьара деррига низаш тIадохийтаргда укх шера ялат лоацача хане дикей чуэцара. Уж тайпа митингаш чакхъяьннай «Горец», Мичурина цIерагIча совхозашка, кхычахьа.

Стокгольмски тIахьехам хьинаре хьаллаьцар Советски районе. Укх шера 13 июле чакхдаьлар районе 16 шерал тIех ха мел йолча саго Машара Дерригдунен Совета тIахьехама кIал кулгаш яздела.

Кулгаш яздара кампани дIахьоча хана района ерригача къахьегача коллективашка, нах бахача моттигашка вIаштIехьдаькхадар парте XXV съезда материалашта, Берлине хиннача Европа коммунистически болхлойи партей конференце КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежнева даьча къамаьла шерра пропаганда елга. Районе 70 митинг хилар, 200 совгIа саго къамаьлаш а деш.

Кердача Стокгольмски тIахьехама кIал районе кулгаш яздаьд 8763 саго.

Из кампани чакхйоаккхаш районе шерагIа даьржар машара Советски фонде гIолла машара гIулакха материальни гIо делга.

Грозненски локомотивни депо хинначa митинге машиниста - инструктора В. И. Стояльцевс предложени йоалайир, цхьаи тепловоза профосмотрца ремонт а яь хьадаькхха ахча машара фонде дIачудала. Машиниста Б. Н. Селеджиевс декхар тIайийцар шийн поездкаха даькккхача ахчах ах машара фонде дIачудала. Слесара А. Золина кагирхой тIахьийхар балхах мукъа йолча хана цхьан паровоза ремонт е, хIьта ахча машара фонде дIачудала.

Уж тайпа предложенеш тийнцай Октябрьски района медицински болхлоша. Цар тIахьийхаб балха денах доагIача алапех ах машара фонде дIчудала. Районе машара фонде 3 эзар сом дIачуденнад.

Город Грозне къахьегамхоша машара фонде дIачуденна деррига ахча 7 эзар сомал дукхагIа да.

Машара Советски фонде хьинаре дакъа лоац Советски, Малгобекски, Ножай - Юртовски, Назрановски, Шелковской республика кхыча районий къахьегамхоша.

ХIанз Машара Дерригдунен Совета тIахьехама кулгаш яздаь баьннаб республикера пхи бIаь эзарнел совгIа къахьегамхои баха нах, кIаьта машара фонде дихьад ткъо эзар сомал дукхагIа ахча.

Машар лорабара ахча гулдеча патриотически гIулакхо тешал ду В. И. Ленина белгалдаь пролетарски интернационализма принципаш советски наьха дегашка кIоаргга чуйнйша хилара. Машара Советски фонда де лерхIа керттера дар — шоай лоIамагIа ахча дIададаларца керда тIом ца хилийтара гIо делга, машар, дунен халкъашта юкъера кхерамзле, паргIато, къамаш шоай лоIамагIа хилар а социальни прогресс а бахьан къовсам лоаттабеча низашта ма-могга гIо делга.

П. ХОРОШИЛОВ.

МОСКВА. Вай мехка дика йовз Социалистически Къахьегама Турпала, Паччахьалкхен преме лауреата «Красная роза» яхача Московски даьрий деча комбината ткачихай В. И. Бобковай цIи. Цо массехк шера гIулакх даьд хьалхагIа 12-нена, тIаккха 36-нени 48-нени, хIаьта хIанз — 72 станока.

Июнь чаккхбоалаш Валентина Ивановнас шоай болх дика ховча мастеращца ткачихашца: Кабишева Марияйца, Кузнецова Валентинайца, Павловская Нинайца, Орлова Полинайца, Левина Нинайца хапал хьалха кхоачашъяьй иттлагIча пятилетка хьалхарча шера планаш.

СУРТА ТIА: Социалистически Къахьегама Турпал Бобкова Валентина шийн ученицаца, хIанз ткачиха йолча КПСС членаца Калинина Верайца я.

В. МАСТЮКОВЕИ
Н. АКИМОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 14 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«Европана а дерригача адамленна а хьашт долча гIулакха» яхача Европа коммунистически болхлойи партей Берлински Конференце материалех еча беседашта йолча методически разработкаца дIайолалу № 14 йола «Агитатора блокнота» аргIанара номер. Разработка автор — парте обкома лекторски группа кулгалхо В. Губин ва.

Шерра хьахьекха я блокнота тIа «Знаменательные даты» яха рубрика. КПСС обкома гIишлои отдела заведующе Л. Магомадова статья «Кхоачашданза долча декхараштa тIаберзабе теркам» яхаш я. (ГIишлошъечун Денга). «Машинаькъахой цIей» яхаш я Къилбаседа-Кавказа Ленина орден лелаеча машинаькъа Грозненски отделене плановэ-технико-экономически отдела начальника, сийлен машинаькъахочун Н. Кудиновай статья. Цул совгIа блокнота тIа кепатеха я КПСС обкома яйгача, кхачан промышленностеи торговлеи отдела заведующе М. Лешева «Торговле болхлочун Ди» яха статья а.

«Фермашта — цхьан шераи ах шераи тоъал доакъар!» яхача рубрика кIал кепа техай Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткома секретара Д. Ибрагимова статья.

«Социалистически содружества мехкашка» яхача рубрика кIал кепатехай «Социализма экономика низ бола болам» экономически Iилмай кандидата Н. Сидорова статья.

Ешачо пайда эцаргболаш я «Хьа йоазон книжка тIа, агитатор!» яхача раздела тIара цифраши факташи: «Фондоотдача лакхъе», «Къахьегама овсарле айе», «Кхомбар духьа, лархIа».

«Идеологически фронтера хоамаш» яхача рубрика кIал кепатехай «Горскнефть» НГДУ хиннача идеологически планерках йола материалаш, ялат чуэцарах йола хроника.

СТАНИЧНИ СОВЕТ БОЛХ БЕШ Я

Грозненски райисполкоме дикагIа болх беш йолча юрта Совета цIи яккха аьнна хаьттача эггара хьалха йийцар Первомайски станични Совет. ГIалат а баьннабацар.

Цу станични Совето цига бахача наьха вахарца дувзаденна цхьаккха дош тувладалийтац шийн теркамах. Масала, укх шера цигарча ЦхьоалагIча Мая цIерагIча колхозе доакъар Iалашдарен гурахьа дийна ялат чуэцарен дош уж балхаш дIадоладале хьалхха дийцар Совето шийн сессе. Колхозе а станица кхыча моттигашка а болх беча Совета депутаташта дIахайтар цу хьакъехьа хьалхашка латта декхараш.

Колхозе дергдолча балхашта тIахьожам лоаттабергбола депутатий кхо группа вIашагIтехар: хьайбай боахаме, тракторни бригаде, ялати баьцадараши кхедеш йолча бригаде деча балхашта тIахьожам лоаттабергболаш. Цул совгIа, ялат чуэцача а доакъар кийчдеча а хьожаргйолаш депутатий пост вIашагIъеллар, депутат культура ЦIен болхло Шагаева Татьяна Сергеевна председатель а йолаш. Цу поста юкъе бахар дик-дикагIа бола депутаташ. Масала, районни библиотека заведующи Сычева Людмила Ивановна.

Цу посто а депутатий вокх кхаь группо а шоашта тIадилла декхар дизза кхоачашду.

Масала, шоллагIча бригаде хьекха улла кIа хьалъэцаш а оардаш а вар комбайнер Анашкин Юрий Иванович. Цо беча балхага хьежача депутаташта гучадаьлар, комбайнеро хьекха улла кIа цIена хьал ца эцаш хилар. Из дош дийцар станица Совета заседане. Бехк бир комбайнера Анашкин Юрий Ивановича а инженера Солнышкин Михаил Ивановича а.

Иштта хIама хилар доакъара дIабийна кен хьокхача хана а; хьекха улла кхеп цIена хьалъэцацар тракториста Феденов Николай Васильевича. Из дош гIоттадир постерча депутата И. Е. Лавриченкос, Совета заседане дийцар из. Бехк бир бригадира Серябреков Георгий Евлантьевича, трактори ст балхара дIаваккхийтар.

— Доакъар Iалашдара гIуляхх, соахка санна низкъала деце а, аттагIдарех дац тха укх шера а, — йоах станица Совета председатела Мальченко Алексей Ивановича. Тханцига догIаш геттара кIезига дийлхад. ПланагIа 600 гектар йолча тха колхозо хьесхай 660 гектар цонаш, 773 тонн доакъар а даьккхад. Бакъда хила доагIачоа юхе из кIезига да. Тха колхоза хьайбаш Iангара дахара 10200 тонн доакъар эш, цох 4 эзар тонн йол, 4200 тонн ча, 2 эзар тонн сенаж йолаш. ХIьта тха боахам шура яккхарен племенной доахан хьалкхедарен лостам болаш ма-бий. ДIайийнача баьцаша йоли сенажи йизза кхоачаш ца е мег тха. Бакъда ча хила дезачул дикка дукхагIа хургда тхога. Цу тайппара, деррига а доакъараш вIашагIтехача хьайбаш Iангара даха торо хила мегаш да.

Беррига низ тIабахийтаб тха колхозхоша кхоачам хилал доакъар Iалашдара. Машинашца буц хьокхалургйоашцача босенашкара, бурув техача гонахьенашкара мангалца йол хьокхаш 120 саг хилар станицера депутаташа оарцагIбаьха. ХIьта нагахьа санна гурахьа цу моттигашка тов — буц тIайоале, юха а колхозхой оарцагIбоахаргба оаха парткомаца цхьана.

ХIанзалца догIаш кIезига дийлха дале а, белгалдаккха деза, тха лаьтта шаьра ца хилар бахьан долаш хий дехка кхаш тха кIезига хилар, хIанз чул тIехьагIа дика ха отта а мег. Из бахьан долаш, вешта аьлча даьгIенаш йокъаяла йолаялах шоллагIча квартале шура йоххара паччахьалкхен план кхоачашъянзар оаха, 670 тонн дIаяла йоагIача 515 мара яланзар. Бакъда хьалхарча квартале дикка тIехкхоачашъяьяр из.

Укхаза а белгалдаккха доагIа депутаташа шоаш беча балха тIехь кхычарна хьокхам телаш хилар. Кхыча тайпара хила йиш а яцар, хIана аьлча хьаржархоша шоай депутатала хорж эггара хьалха дикагIбола производственникаш - общественникаш. Иштта барех ба тха доаркаш Чебатарева Вера Михайловна, Ермолаева Галина Михайловна. Цар халданза кхоачашду шоаш тIаийца социалистически декхараш.

Дика депутаташ хьоабаьча моттиге цIи яккха мегаргйолаш, шоай депутатски декхараши харжархой наказаши ма-доагIара кхоачашдерех ба скотник Уматгириев ШаIип, трактористаш Алханов Хьасан, Оциев Сульян, Степанов Петр Васильевич, активисташ Деддюк Валентина Васильевна, Сегута Мария Васильевна, кхыбараш а. Масала, А. Шерипова улицагIа газ йиллача турбаша никъ дIакъайлабар. Мухь кхухьа машинаш дIайохалургйоацаш лоха оттаяьяр уж. Уматгириев ШаIипа оарцагIа а ваьна, машинаш кIалгIолла чакхъювлалургйолаш арка оттаяйтар. Цу керда йиллача улицагIа электрически сердало ца юллаш дукха ха яьккхар. Из а йиллийтар цу депутата. Цул совгIа, цига баха нах оарцагIа а баьха, 350 метр бIаьхача новкъа улицагIа тIо биллийтар.

Депутаташа деш дола дика хIамаш дувца дукха долаш ва Мальченко Алексей Иванович. Уж ца кхоачаш станица вахаре цхьаккха а моттиг яц. Цхьаккха а пайда ца эцаш яр колхоза лаьттара Iумара отарашкен Крайни балкен яха моттигаш. Депутаташа колхоза правленена хьалхадаьккхар цоц хьакха мегаргйолаш уж кийчъе йиш хилар. ХIанз цига йол кийчъю. Станицана юххе дар колхоза боахама цхьаккха пайда эца йиш йоаца гувнаш дола лаьтта. Депутаташа уйла йир цох пайда эцара. Станица шу массаза доал дегIайоагIа, нах беб. ХIьта цу гувнаш тIа цIенош де мегаргдеций аьнна, дийцар цар. ХIанз из ерзан лаьтта моттиг дийнъеннай, цига баха хайшача наьха дегаша, ловзача бераша хозъяьй из.

Дуккхача къамех бола, барттайна нах бахаш станица я Первомайски. Цига бах эрсий, украинцаш, нохчий, гIалгIай, кхыбараш. Бакъда нагахьа нийслу харцбаьнараш а. Иштта болчарга маьршача наха халахетараш ца дахийтара вIашагIтеха, дика активист Толкачев Петр Евстафьевич керте латта 50 саг юкъе вола дружинникий штаб я станице. Цар порядок лоаттаю, аьрдагIваьнар соцаву.

Станице да башха-дика, шозза вIаштIара яь здани йола, массехк зал чуйола культура ЦIа, спортивни зал, йоккха парк. Массе а тайпара культурни салаIа а сакъердаме, ха яккха а торонаш я станице. Цига меттел кхашкеи фермашкей балха боахкараштa а культурни гIулакхаш дулуш коллектив я цу ЦIен яр.

Лоацца аьлча парте XXV съезде решенеш тIа шоашта хьалхашка оттадаь бехктоккхаме декхараш толамца кхоачашдара низ а ха а кхо ца еш къахьегаш ба Первомайски станица Совета депутаташ.

О. ГАДАБОРШЕВ.

КАГИРХОШТА — АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Общество беррига нах марксистско - ленински мировоззрени, лакха идейно - политически оамалаш, коммунистически нравственность йолаш хьалкхебара парте хьалхашка оттадаь декхар кхоачаш ца дича коммунистически общество хьалъе йиш яц. ХIана аьлча массе а оагIорахьара дегIабаьхкача наьха общество я коммунизм.

Iилман коммунистически мировоззрени хьахилар, ерригача общества санна, цун хIара сага а хиланз даргдоаца хIама да. Иштта кхетам болча саго дика кхетаду шийн хIара денара болх коммунизм хьалъяра гIулакха беш хилар. Цунца дувзаденна парте, комсомола райкомаша, района юххьанцарча партийни организацеша теоретически а практически а алсама болх бу бахача наха юкъе.

Цу балха керттера формех лоархIаме лостами ба атеистически знанеш къахьегамхошта шерра дIайозийтар. Цу пропаганда формаш я еша лекцеш, Iилма атеизма сете болх бу кружокаш, кепайоазон тIа арадоаха а радио чу гIолла дувца а атеистически хьехамаш, нахаца къаьста бу атеистически болх. Партеи комсомолеи тха райкомашка болх беш я 70 саг чувоагIа лекторски группа. ХIара лектора - атеиста е езача выступленей график оттаяьй, ди а моттиг а белгалъеш. Цу тайппара, райкома торо я лектораштa тIахьожам лоаттабе а хIьта — эггара лоархIамегIдар — нах баха цхьаккха участок юкъагIа ца йита а.

Шоай болх дика беш ба тха лектораш - атеисташ Нестеровски станица юкъерча школа завуч Т. Т. Хашиев, цу школа директор А. Т. Шаповалов, Карабула медсанчаста лор Л. П. Кулявцева Серноводски техникума преподаватель Е. М. Нестеренко, Ордзоникидзе цIерагIа колхоза парторганизаце секретарь М. А. Дзейтов, иштта кхыбараш.

Наха атеистически кхетам балара болх дика бу культура отдела а «Къахьегама Байракх» яхача района газета а болхлоша. Теркам тIабохийташ бу дешархошта атеистически кхетам балара болх а. Хьехархоша биологаша химикаша, физикаша, иштта кхычар кхетама болх уроке баь ца Iеш, цахаддаш школе а цул арахьа а дешархошца а цар даьй - ноаношца а бу. Масала, ботаникаша дувц тайп - тайпарча баьцовгIаех а уж тIаялара законех а лаьца. Цунца бераштa дIахойт уж тIаялар, дика хьахилар, е во хилар духхьала Iаламен климатех хьалех тийша долга.

Района школашка болх беш я цIагIара лектореш. Берагa эггара хьалхара кхетам кхоач наьнагареи даьгареи. Цар луча хьехамах тийша дукха хIама да тIехьатIайоагIача хана бера кхетам балара хьакъехьа. Уж шоаш ма-боагIара лерттIа нах хилар доккха да бераштa, хIана аьлча эггара хьалха царгара хьокъам эц беро. Къаьстта боккха лоархIам болаш я нана бера. Цулухьа района оаха йир «Бераштa атеистически, патриотически, интернациональни кхетам балара наьна лоархIамах» яха тема а йолаш ноаной слет. Цига къамаьлаш деш хилар ноаной пионераш, кагирхой, активисташ.

Коммунистически мораль, гуманизма идеяш йола керда граждански обрядаш хьакхоллари юкъейоалаяри йIаьха а чоалхане а процесс я. Бакъда, нийслу кердадари дIаяхача замах юхедисари цхьан леладераш а. Иштта, масала, Карабулак поселке вахача Гоголев Александра, Орджоникидзевски яхача станице киназе кераста дынца мах бир кхалсагах. Цу цIагIа чу бера кераста им диллар Ассински станице вахача Новиков Валере, Троицки яхача Руденко Нинас. ХIьта уж берригаш гIулакхера нахи болхлойи ба.

Вахаре керда обрядаш юкъекхахьара дукхха болх чакхбоаккх районе Царех цхьаяраш, масала Советски Эскаре кагирхой накъабахар, керда дезал хьахилар торжественно дездела санна дараш, наьха вахарца дIаувш латт. Иштта ЧемалгIа керда дезал — Хаюрин Владимири Амриева ПаьтIамати вIашагIкхетар торжественно чакхдаьккхар. Из санна дола масалаш дукха доаладе йиш я.

Бахача наха атеистически кхетам балара болх йоакхо еш бу района медицина болхлоша. Цар атеистически темах лекцеш еш, консультацеш ю, медицински темах беседаш чакхйоах «Биологе кердадар», «Поал хахкарах хулача зенех», «Доацачох тешаш хиларца лоаттабу къовсам,» — иштта я лораша еча беседаех цхьайраш.

Тхоашта кагарIдаьнначох кхоачамбаь Iе дагадац тхо. Ховш да кагирхой коммунистически мировоззрени йолаш хьалхкебар из чоалхане а дукхха ха эшаш а гIулакх долга. Цулухьа тха декхар да хIара денна тхоай знанеш кIоарг а еш, цул тIехьагIа наха юкъе а ухаш хIаранега кхоачаш болх бе.

Кагирхой дIаяхача замах юхедисараштара дIакъоастабар хIаране декхар хилар дица йиш яц.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА,
КПСС Сунженски райкома инструктор.

Якутски АССР. Якутен къулбехье, Iалама рузкъаш корадаьча хьалъеш латт территориально - производственни комплекс. Къулбехьен - Якутски комплексни экспедице геологаш тохкамаш деш ба. Горнякаша Нерюнгрински кIор боаллача моттига къилбаседехьарча даькъ тIа балхаш дIадоладаьд, хIьта цун къулбехьерча оагIорахьа кIор баккха болабаьб.

Тында - Беркакит яха машинникъ Iобуллаш латт. Цунца цхьан керда город Нерюнгри а хьалъю.

А.Т. Разин керте латтача № 9 йолча буровой бригада — Къулбехьен - Якутски комплексни экспедице эггара дикагIа яр я. Хьалха латтача коллективо декхар тIайийцад укх шера 8 бIаь гаргга погонни метр бурув тоха. Из дахача шера хинначул 1200 метр дукхагIа да.

СУРТА ТIА: № 9 йола буровой.

С. БЕЛЯВЕИ,
В. МАРИКОВСКЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪБОАХАМА КОМПЛЕКСНИ ПРОГРАММАШ

ЧIоагIа дегIаухача экономико вай плановикашкара дIадех планироване способаши приемаши хадданза тоаелга, боахама доал дара механизм дикагIа вIаштIехьйоаккхилга. Планироване хIанзара кердагIа йола форма а хинна дIаэттай боахама практикана шерра юкъеккхухьаш йола комплексни программаш.

Цу тайпарча программаша мехка боахам планагIа дегIаухилга Iалаш ца деча, деррига экономически вахар капиталистически рынка хьалаша нийсдеча капиталистически паччахьалкхенашка санна йоацаш, социалистически экономикера комплексни программаш яхьанза ца йоалаш паччахьалкхен плана юкъеккхухьаш я. Программни заданеш кхоачашъяра эшаш йола ресурсаш, материальни финансови средстваш вайцига цхьан оагIорахьара общества эшараши вокх оагIорахьара, уж кхоачашдара тороши нийсъеш йолча планови балансей новкъосталца къоастаеш я. Боахама программаех бухсоцаш хьахулараш дерригача доакъоштей предприятештеи цхьатара долча планови хьокхамашка гIолла белгалдеш да.

Цу тайпараш хIара программа паччахьалкхен плана лоархIамегIарчарех цхьа декхар кхоачашдара тIаерзаяь я. Сурт оттадеш аьлча, дукхха маршруташ тIалатта карт морг я комплексни программа. Программо лерхIараш хьахьокхаш йолча цхьан метте вIашагIкхет уж ерригаш а. ХIара даькъо, предприяте, шийн маршрутагIа никъ а кхухьаш, из лерхIар кхоачашдара юкъе белгалара дакъа лоац. ХIьта программа масштабашка хьежжа из кхоачашъеча юкъе дакъа лаца йиш я бIаьш предприятеш чуйоагIача итташ доакъошка. Долче, программа эггара хьалхара белгалагIа йола оагIув — хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIайийрза хилар, шоллагIъяр — боахама процессаш доакъошта юкъе комплексно чулацар.

Комплексни программо, планироване инструмент ше хиларах тарра, геттара нийса белгалду из кхоачашъеча юкъе дакъа лоацача органий декхараш. Бухсоцаш хьахулараштa хьалхара бехктоккхаме я беррига болх цхьана вIаштIехьбоахаш йола кертера орган, хIьта къаьст-къаьстача юкъ-юкъе хьахулараштa хьалхара жоп лу соисполнителаша.

Лакхе йийца планироване программно - целевой метода оагIош хьахьокха йиш я Российски Федераце Нечерноземни зона дегIа мишта ух а хьожаш. Республика а мехка а халкъа боахаме боккхача лоархIаме я из зона. Цига я дукха йоккхий городаши промышленни центраши, 59 миллион саг вах (СССР-е бахача нахах дикагIа дакъа гаргга). Юртбоахама лаьтташа дIалоац 52 миллион гектар, царех 32 миллион гектар оахаш я.

Цу зона горонаш массе оагIорахьара Iомаяро хьахьекхад, юрта боахама технически базага дIадохийтар алсамдаьккхача тIехьа-тIайоагIача хана эффект нонагIо лургхилар. Из теркал а деш оттаяь яр иттлагIча пятилетка доазонел арайоалаш йола йIаьххача хара комплексни программа а.

Цкъа-дале, хIанзалца хьа хиннача боарамца нийсйича керттера юртбоахама продукташ 2—2,5-зза дукхагIа йоахилга оттадаьдар. Иштта белгалдаьдар иттлагIча пятилетке программа кхоачашъяра хьалдехкараш а (зоне доаккхаш дола ялат 1980 шерале 31 миллион тоннага дIакхоачаде, коартолаш — 35,3 миллион тоннага, льноволокно — 274 эзар тоннага, ч. кх. дI.).

ШоллагIа-дале, массе тайпара даьча лоархIамий новкъостала электронно-вычеслительни машинех пайда а эцаш белгалдир капитальни вложенешка гIоргIйола ерргга средствашцу вложеней гIойленагIа дола лостамаш. 1976—1980 шераштIехкхаъкIа дIайохийтача капитальни вложеней деррига ахча 35 миллиард сом да. Спискаш тIа белгалъяь я юртбоахама техника хьаеш йола заводаш, гидромелиорационни гIирсаш, хьайбаш леладуи баьцадаараш леладуи комплексаш, котамий фабрикаш, технически гIулакх ду станцеш, наькъаш, чуIа цIеноаш, больницаш, клубаш, детсадаш, дукхха кхыйола хIамаш.

КхоалагIа-дале, белгалъяьй программа кхоачашъергйола паччахьалкхен органаш, цар хьалда декхараш функцеш. Ерригa программии мероприятеш кхоачашъяр кьестадеш йола керттера орган СССР Госплана я. Соисполнителаш и шовзткъа совгIа министерстваш ведомстваш.

Цу тайппара, лаьрхIар кхоачашдара тIаерзаяь я комплексни программа, цу тIа ма-дарра хьахьокх из кхоачаш дергдола массе тайпара наькъаш, дукххача доакъой, бIаьш предприятей низаш вIашагIдетт. цар боахама прогресса деррига наькъаш цхьана тIа а лостадеш.

Кхы кIезигагIа йоацаш шера я хIана толаме кхоачашъеш латта Байкало-Амурски машинникъ биллара программа. Машинникъ биллaрал совгIа цу тIа оттадаьд йоккхей дукха Iалама рузкъаш доахкаши йола регион боахама гIулакхашта массе оагIорахьара кардерзаелга. (БАМо дийнъергья спирда бесаш долча металлурге, кIора, хьун, хьу чакхйоаккхача, целлюлозно-каьхата промышленноста предприятеш).

ИттлагIча пхе шера плана юкъеяхийтай мехкадьттеи гази доахилга база а йолаш йола Малхбузен-СибарегIен территориально - производственни комплекс хьаяр: Курски магнитни аномале районе территориально - производственни комплекс, газ йоахеи чакхйоахеи Оренбургски промышленни комплекс дегIайоалаяр, дукхха кхыдола балхаш санна йола программаш а.

Экономикана доал дара даькъе лаьца керда никъ цхьа керда, хьалхагIа лелаянза йола планироване форма яц. Вай пятилеткаш программин юхьиг шоашца дIайолаеш хиннай массаза а, вешта аьлча цар тIа шаьра хьахьокхаш хиннад экономически дегIавахаро лерхIаяш, уж кхоачашдара эша ресурсаш, хIьта заданеш кхоачашъераштa — доакъоштен предприятештеи бокъонца нийса дIа-юха екъаш хиннай цар. Массаза а пхе шера планий доазонел чухьа увттаьй къаьст-къаьста комплексни программаш. Масала, укх тIехьарча ткъаь шера толаме кхоачашъеш хиннай чуIе цIенош хьалдара, халкъа боахама химизаци яра, энергетика дегIайоалаяра, кхыйола программаш. ХIанзарча этапа башхало сенах латт аьлча, из латт, къаьст-къаьста, цо-шоаш йола заданеш кхоачашьяргара лоархIамегIарча Iилма-технически, экономически, социальни проблемашта цхьана программаш увттаярах.

Цхьадолча даькъе укх пхе шера кхоачашъеш йола йIаьххача хана увттаю дукхха халкъбоахама программаш лоархIамегIара, Iилма-технически прогресс хулийташ дола доакъош комплексно дегIадоаладара тIаерзаяь я. Царех я доагорз - энергетически комплекс дегIайоалаяра (цу даькъе атомни энергетика производственни база чIоагIъяра) программа, машинаш ю доакъош технически кхы тIа а кийчдара программа, кулг-каро деча балхаштеи халача физически къахьегама механизаци яра программа.

СЭВа членаш долча мехкашцарча СССР арахьарча экономически бувзамий даькъе йIаьххача ханна лаьрхIа программаш кийчъеш лоархIамегIара боахама проблемаш цхьана кьестаяра (социалистически экономически интеграце Комплексни программа доазонел чухьа).

Вай программай кхоачашъянза ца йолаш йола оагIув я цар новкъосталца Iилма-технически производственно-технологически декхараш меттел, советски наьха къахьегамех бытен хьалаш тоадара, цар хьалторо яйра гIадерзадаь социальни декхараш а кхоачашдеш хилар.

Леонид ПЕКАРСКИЙ,
экономически Iилмай кандидат.
(АПН).

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ, ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ!

ЯЛАТ ЧУЭЦАШ, ДОАКЪАР IАЛАШДЕШ...

Грозне йисттера доладенна Горагорске дIатIаотташ. Шин аргIа юкъера че дIалоацаш дIаьхя а шера а да Грозненски района 15-ча шурий совхоза кхаш. Духхьал ялата культураш 10 эзар гектарал дукхагIа я цун. ПланагIа юкъера лаьрхIача гектара тIа 16,9 центнер хьувкъае езаш хиннача, цу совхоза болхлоша 21 центнер гаргга ялат чуэц.

— Каст-каста делхача догIаша болх хьа ца байташ ялат лоацача хана чуэцара дикка новкъарле яьй тхона, — йоах совхоза керттерча агронома Иноземцев Николай Александровича. — Дерригача чуэца дезача ялатах хIанз укх сахьата 60 процент гаргга мара чуэца кхийнадац тха. ДогIаш делхаш болх сецабеш хиларал совгIа, духхьал тха тхоай техникаца 15—20 дийнахьа ялат чуэца кхувргдолаш дацар тхо. Ма-дарра аьлча комбайнаш тоъацар, кхыча боахамий тхона яла мукъаяцар комбайнаш, шоаш а ялат чуэцаш хиларца. ХIанз цхьадола боахамаш, кхыметтел районаш а ялат чуйица яьннай. Комбайнаш йоагIа тхона, масала, Шелковской районера, кхычахьара. ХIаьта республика транспортни предприятеша мел эш машинаш лоаттаю тхона. Ерригa а. тха тхоай яраш йоалаш, аьахьара новкъостала тIаена 85 машина я тхога хIанз. Цар болх бу ялат чуэцача меттел, доакъар Iалашлеча а, хьатта а, кхычахьа эшача.

Гурахьа дIадийна ялат чуэца дезача хана сих ма-лой доакъар Iалашде деза балхаш а. Аьлча кхоачам ба, цу дана чухь оаха кийчъяьй 6300 тонн совгIа духхьал цхьа сенаж. Из хул тхона цхьан шеран ах шеран эшачул дукхагIа. Ишттa кайоалаш Iалашдулургда тхога кхыдола доакъараш а. Ялат чуэцаше а цунна тIехьа вIашка а теха дIаоттаду ча. ХIанз аргIаш даь ча 900 тонн гаргга да.

Цу хана деш да гурахьара оахам а. Масала, хIанзале а цхьоалагIча отделене аха лаьрхIа хиннача 1,5 эзар гектарах эзар совгIа аьха яьннай.

Уж балхаш деча хьалха латт коммунисташ, коммунистически къахьегама ударникаш. Шиъ-кхоъ норма оахам ду трактористаша — Ленина орден йолча Петренко Иван Михайловича, Къахьегама Сийлен ордем йолча Попов Яков Куприяновича, Мазуев ИбрахIима, кхычар.

Ишттa дика къахьег ча вIашкатохача кхоалагIча отделенерча тракториста Доскуев Ахьяда, болхлочо Доскуев Ахьмада, аргIаш деча Уматгириев Эте, кхычар. Норма 24 тонн йолаш 50 тоннага кхоачаш ча вIашкатох цар.

Къаьстта дош ала доагIа хIанз тха эгара лоархIамегIа болча болхлоех комбайнерех. Коммунисташа Анидалов Николай Дмитриевичен Ушаков Оалхазарен норма 14 тонн йолаш 40 тонн совгIа ялат оард. Царел тIехьависац хьалхалатта комбайнер Бикетов Георгий а.

Горагорска гаьна йоацаш я цу совхоза шоллагIа отделени. Цу отделене - управляющи Дакаев Ваха а агроном Абдурахманов Насрудин а коммунисташ ба. Совхоза кхыча отделенешка долчул дукхагIа да цига дIадийна тайп-тайпара ялаташ — кIа, мукх, вико-кIа, борц, горох, — вешта аьлча 3127 гектар. Цох кхоалагIа дакъа гаргга хIанзале а чуийца даьннад.

— Цхьан хана сихделар тха доакъар кийчделга а ялат чуэцилга а, — йоах Абдурахманов Насрудина. — Дика хьийкъад укх шера ялат. Оаха хьувкъаде лаьрхIа хинначул 3—4 центнер дукхагIа доал из гектара тIара. ДогIаша новкъарле яьцаре хIама ца эшаш дерригa ялат чуийца даьнна хургдар тхо. Бакъда из хьакха а арда я нийсденна ха дика этта цхьаккха сахьат тувладалийтадац оаха. ТIагIертта къахьег тха комбайнераша. ХIаьта ялат чуэцача керттердар царех тийша ма-дий. Белгалдаккха доагIа комбайнэш дика тоаяь хиина хилар. Ялат чуэца доладелча деха лоадама ха йоаергйолаш комбайн еха моттиг нийсъеннаяц тха. Шоаш кхо ца беш дика болх бу тха комбайнераша Проценко Ивана, Поликарпов Александра, Бородин Иван Васильевича, Васильев Николайс, кхычар. Норма шозза гаргга кхоачашъю цар.

Ишттa сиха даьд доакъар кийчдара балхаш а. Масала, 150 тонн сенаж кийчъе езаш яр тха отделени. Оаха кийчъяьй 1400 тонн совгIа. Цул совгIа, 450 тонн йол хьайбаша Iа доаккхаргдолча тIаэза аргIаш даь латт. 400 тонн силос еллай. Уж балхаш деча дика къахьийгар тракториста Хакиев Жабраила, Сулейманов Сайт-Ахьмада. Кубаев Iаддал-Махита, аргIаш деш, силос йоллаш, сенаж кийчъеш хиннача болхлоша Мастоев Iаддал-ВахIида, Магомедов Жалмарзас, кхычар.

Доакъар кхы дIахо а кийчдеча дика къахьег тракториста Гишлакаев Iаддал-Хьакима, Постолакин Алексейс, кхычар. Ялат аьрдача кхай тIа дуса ча сиха вIашкатох цар, оахам даря кха мукъадоаккх. ХIаьта царна тIехьа оахам доладу кхычар. Аре Iаьржийи дIаоттаю тракториста Абдулхаджиев Хаважа, Постолакин Владимира, Начаев Гилане, Газуев Ахьяда, Оахам ала хIама доацаш дика ду.

Доккха довкъостал ду тхона республика транспортни предприятеша шоай машинашца бахкийтача шофераша. Царна юкъе белгалбаха боагIа «Грознефть» объединене технологически транспорта Октябрьски управлене шофераш. Машинаш ца йохара, аьннача баха кийча а дисциплина йолаш а хилара вокхарна юкъе холуш ба уж. ХIаьта цар отряда начальника Солдатов Федор Андреевича хов шоай водителий болх дика вIаштIехьбаккха.

Къаьстта болх дика бу Босов Николай Яковлевича, Шупенько Анатолий Алексеевича, Кочерга Петр Алексеевича, Колоев Мильсона, кхычар.

Ишттa дика бийцар ялат дIачуийлеча складе болх беш бола цун шофераш Гальченко Иван Иванович, Боков БайIал, кхыбараш цу склада заведующе Муртазалиев Ахьмада а.

Из оалалургдац Нохч-ГIалгIай транспортни управлене 1436 автоколонна шоферех.

— ЦIаккха а укх отделене кхы юха ма-дувлалаш, аьнна дIабахийтаб овха уж, — йоахар царех шоллагIча отделене агронома Н. Абдурахманова.

Шоаш дика хьалкхедаь ялат ца дойташи сихен чуэцара берригa низ тIабахийтаб № 15 йолча шурий совхоза болхлоша, царна новкъостал ду транспортникаша, кхыча боахамаша.

Б. ОСМАНОВ.

Дика къахьег иттлагIча пятилетка хьалхарча шера Малгобекски района «Ингушский» совхоза хьайбаш леладераша. ПхелагIча июне кхоачашйир цар паччахьалкхенга шура, дулх доххара ах шера план. ХIаьта цхьоалагIа июль тIакхоачаш ялх бетта планагIа паччахьалкхенга 210 тонна йохка езаш хиннача 251 тонн шура ехкар, дулх ах шера план 80 тонн йолаш — 85 тонн.

Из толам боаккхаш къаьстта хьинаре дакъа лаьцар доярка Коригова Банатус, Евлоева Либихана, кхычар. Шура яккхара шоаш тIанийца социалистически декхараш дукха тIехкхоачашдеш хьабоагIа уж.

Iан замалахьа чусоцадергдолча хьайбашта лаьрхIа тIатеIIа доакъар Iалашдеш ба хIанз совхоза хьайбаш леладераш а механизатораш а. Хьайбаш кхабара цхьан шеран ах шеран тоъам хиллал доакъар Iалашде социалистически декхар тIанийцад цар. ХIаьта шоаш тIанийцача декхарех дика лоархIабеш хьа а боагIа.

Белхароев Идриса кулгалдеча хьайбаш леладеча отделене доакъар Iалашдара лаьрххIа механизированни отряд вIашагIъеллай. Цунна кулгалдеш ва Цечоев Юнус. Цул совгIа йол Iалашъяра вIашагIъелла Белхароев Идриса кулгалду лаьрххIа бригада а я укхаза.

Отрядо кхею 450 гектара тIа дукхача шерашка тIаювла баьцаш, силоса хьажкIаш, кхыйола доакъара дIайийна культураш. Цул совгIа Юнуса шиъ новкъостаца сенаж кийчъю, хIаьта кастта силос йолла а йолаергья. Белхароев Идриса кулгалдеча бригадо керттерча дакъе эрий буц тIаювлача даьгIенашкара йол Iалашъю.

Дика кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш отряда а бригада а къахьегамхоша. Ишттa, сенаж хIанзале 3100 тонн Iалашъяьй, шера план 1 100 тонн йолаш, хIаьта йол шера планал совгIа 510 тонн йолаш 1200 тонн Iалашъяьй.

ЙовгIа йоакхо ю совхозе ча Iалашдара. Из хIанзле 3000 тонн совгIа да аргIаш а даь боахаме дIаоттадаь. ХIаьта планагIа укх шера Iалашде дезар 2000 тонн мара дац.

Боккха теркам тIабохийт укхаза баьций витаминни хьоар даккхара а. Из тайпа доакъар доаккхаш цхьа агрегат я совхозе. Цунга дийнахьен буси шин сменагIа болх байт. Шера план 110 тонн йолаш хIанзле 80 тонн баьций витаминни хьоар даьккхад цу агрегата тIа болх беча машиниста, кхыча болхлоша. ХIаьта къаьстта дика къахьег машиниста Картоев Iалаудина.

БоагIача тайпара пайда эц совхозе доакъар дукхагIа Iалашде йиш хулийтача торонех а. Ишттa, механизированни хьисапе буц хьакха йиш йоацача моттигашкара манглашца кулг-кара хьокхаш дукха хIама ца эшаш бIаь тонн йол Iалашъяьй совхозе. Цунах 20 тонн гаргга яр «Малгобекнефть» НГДУ къахьегамхоша Iалашйир. «Ингушский» совхоза доакъар Iалашде новкъостал деш доккха дакъа лаьцар г. Малгобекерча кхыча предприятей коллективаша а.

ТIанийцача декхарагIа цхьан шеран ах шеран тоъал доакъар Iалашдергда аьнна дале а, доакъар Iалашдара укх шера план шозза тIехкхоачашъе лерхI совхоза коллективо. ХIаьта лаьрхIар кхоачашде карагIдаргхиларах совхоза кулгалхой шеко а яц.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУРТА ТIА: Малгобекски района «Ингушский» совхоза йол Iалашъеш я.

Х. ЮНУСОВА сурт.

Доакъар дукхагIа кийчдара...

Гурахьа ялата йийна культураш чуэцарца цхьана дIахо тIатеIIа доакъар Iалашдеш ба республика юрта боахама къахьегамхой.

Укх дIадахача кIирагIа республика колхозашкеи совхозашкеи Iалашйир 6,8 эзар тонн йол. 25,1 эзар тонн ча, кийчйир 3,4 эзар тонн сенаж, даьккхар 1,1 эзар тонн баьций витаминни хьоар.

Ма-могга дукхагIа доакъар Iалашдар духьа районашта юкъе яьржача яхье хIанз а хьалха Шелковской район я.

Ча Iалашдара шера план — 46 процент, сенаж йоллара план — 97 процент, баьций витаминни хьоар даккхара шера план 81 процент кхоачашъяьй хIанзле цу района колхозийи совхозийи къахьегамхоша.

Йол Iалашъяра укх шерара план 50 процент совгIа кховчашъяьй Наурски, Надтеречни, Шалински районаша. Цунца цхьана Урус-Мартановски района боахамаша — 18 процент, Гудермесски района — 37 процент мара кхоачашъяьяц из тайпа доакъар Iалашдара шера план.

Кхыча районашка даьккхачул кIезигагIа да Малгобекски, Назрановски, Урус-Мартановски, Шалински районий колхозашкеи совхозашкеи даьккха баьций витаминни хьоар а.

Гурахьа ялата йийна культураш чуийца баьннаб Гудермесски района юрта боахама къахьегамхой. Цхьабакъда ча Iалашдара шера план 20 процент мара кхоачашъяьяц, хIаьта 59 процент кхаш мара чах мукъадаьхадац цар. Ча Iалашдара балхаш ишттa во вIаштIехьдаьхад Грозненски, Наурски, цхьайолча кхыча районий боахамашка а.

Доакъар дукхагIа Iалашде йиш хулийта дукха торонаш я республика хIара колхозеи совхозеи хIанз а. Царех бизза пайда эца хьажа беза юрта боахама къахьегамхой.

Укх шера 19 июль тIаккхоачаш доакъар Iалашдарах йола

СВОДКА

(план кхоачашъяр проценташца).

Районаш	йол	ча	Баьций хьоар
1. Ачхой-Мартановски	31	14	40
2. Ведепски	11	17	—
3. Грозненски	40	17	74
4. Гудермесски	37	20	45
5. Малгобекски	43	31	29
6. Надтеречни	51	16	33
7. Назрановски	47	1	22
8. Наурски	58	23	70
9. Ножай-Юртовски	19	3	—
10. Советски	—	—	—
11. Сунженски	36	26	70
12. Урус-Мартановски	18	18	20
13. Шалински	62	27	14
14. Шелковской	40	46	81
Республике	40	22	62

ЛАЬРХIАР ТОЛАМЦА КХОАЧАШДУ

Шелковской района механизированни отрядий балха опыт республика боахамашка шерра йоаржаяра КПСС Нохч-ГIалгIай обкома баьча соцама жоп луш доакъар Iалашдара лаьрхIа механизированни отряд вIашагIъеллар Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхозе а. Отряда кеоте оттавир къона коммунист Батукаев Гехи.

Укх шера планагIа 550 тонн сенаж, 210 тонн йол, 2,5 эзар тонн силос Iалашъе езаш ба отряда механизатораш. Цхьабакъда Iалашдергда вай цхьан шеран ах шеран тоъам хиллал доакъар, аьнна Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза доакъар Iалашдераша республика берригача юрта боахама къахьегамхошка даьча кхайкарала жоп луш планагIа довгIачул шозза дукхагIа доакъар Iалашде декхар тIанийцар цар. ХIаьта шоаш лаьрхIар толамца кхоачашдеш хьа а боагIа хIанз.

Ишттa, сенаж дукха хIама ца эшаш 1 100 тонн Iалашъяьй хIанзле, хIаьта йол — 220 тонн. Из тайпа доакъар 450 тонн, силос 4,5 эзар тонн Iалашъе деш леннад отряда механизатораша.

Ши-шегIа хьахиннабац из толам. Цунга кхачалехьа дукха низ, хьинар дIаденнад Батукаеза а цун новкъосташа а.

Силоса лаьрхIа 165 гектара тIа хьажкIаш, сенаж кийчъяран хIаьта йол Iалашъяран 228 гектара тIа цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювла тайп-тайпара баьцаш я отрядо кхееш. Уж культураш дика хьувкъае гIерташ дукха дир механизатораша соахка гурахьа а укх шера бIаьсти а. Силоса йийна хьажкIаш ялата юш санна, лаьтта аьхачул тIехьагIа макха баьккха, шоаза культиваци яь, удобренешца хьаьндаь дIайийра. Цудухьа хIанз уж листа тIаьяина а юкъера лаьрхIача 1,6—1,8 метр лакха йолаш а я. Низ болаш да хьажкIай гIадам а.

Дукхача шерашка тIаювла баьцаш дIайийнача культурни даьгIенашка минеральни удобренеш а тоссаш чудуийташ хий диллар соахка ноябрь бетта. Цул тIехьагIа бIаьсти лаьтта тIара лоа дIадоаллаше а кхы а цкъа минеральни удобренешца подкормка йир. ХIаьта каналашка хий чухийцачул тIехьагIа догIан хьисапе хий деттача агрегаташца массехказза хий диллар. Укхаза хьийга къа а зехьа довизар. Эгара хьалха хьокхаш хIара гектара тIара 210 центнер буц чуера отряда механизатораша. Цунах сенаж а еллар йол а Iалашйир.

ХIанз культурни даьгIенашкара шозлагIа хьокхаш я буц. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 175—180 центнер йола.

Буц хьокхаш ба механизатораш Мутаев Хьасан, Саидов Iабас, Бакаев Мохьдан. Шоай балха норма юкъера лаьрхIача 180—200 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIаране. Ишттa дикеи сихеи болх бу хьекха, хIаьта кхай тIа уллеш боарамагIа йоккхайлийта буц аргIех хьальювтташ болча Пириев Алхаста, Магомдев Идриса, Умаев Зияудина, кхычар.

ШозлагIа буц хьекха мукъадаьнача кхашка минеральни удобренеш а тайса хий дуллаш да хIанз. Культурни даьгIенашкара буц дказза хьакха дага ба доакъар Iалашдеча отряда механизатораш.

БоагIа пайда эц совхоза къахьегамхоша доакъар Iалашделга алсамдаккха йиш хулийтача торонех а. Ишттa, каналий йистошкара, хьуна оасашкара, боешкара кулг-кара манглашца хьекха дукха хIама ца эшаш 30 тонн йол Iалашъяьй цар.

КIезиг-дукха концентрированни доакъар техача йол санна дика дуъ хьайбаша мукха ча. Цудухьа из Iалашдара а боккха теркам тIабохийт совхозе.

Хьалха духхьала аргIаш а тийя кхай йистошка дIаоттадора мукха ча. Из бахьан долаш цунах кIезигагIа дале 10 процент пайдана доацаш талхар кхай йистошка латташ а дIахьа кхухьаш а. Из кхоачамбоацар кхы нийс ца далийтар духьа укх шера кепаш а эш Iай хьайбаш латтаргдолча моттигашка дIаоттаду из. Чах кепаш еш къаьстта хьинаре болх бу Межиев Ахьмада.

Ялата хьажкIаш кхееча звено звеньевой ва из. ХIаьта хIанз ше мукъа волча хана доакъар Iалашдерашта новкъостал деш ва.

Гурахьа йийна культураш чу а йийца мукъадаьннача кхашкара ча дIадоаккхаше а доакъара шозлагIа юв культураш дIаюв, керттерча дакъе хьажкIаш.

Из болх цар мишта бу аьлча, чах мукъадаьккхача кхай тIа сеялкашца хьажкIий фу а тессе лаьтта оах. ХьажкIай фийгаш дохадергдоацаш хьамча нарках тIа лелача низ болча КА-700 марках йолча трактора новкъостала оах лаьтта.

Май бетта мошача доакъара лаьрхIа гурахьа бийна хиина рожь чуийцача 81 гектара тIа а хьажкIаш цу хьисапе дIайийра боахаме. Апрель бетта силоса дIайийна хиина хьажкIаш санна лакха а низ болаш а я хIанз цу хьисапе дIайийнараш а.

— Соахка а цул хьалхарча шерашка а республика кхыча боахамашка санна чах мукъадаьккха лаьтта цу сахьате оахар оаха. Цул тIехьагIа лаьтта цамцадаккхара, хIаьта мукха, кIинай овлащ дохадара макха боаккхар. тIаккха культиваци йора. ШозлагIа юв культураш дIайийначул тIехьагIа а макха баккха безаш хулар. Лоацие аьлча шозлагIа юв культураш дIаювш тайп-тайпара пхи болх бора механизатораша. ХIаьта уж балхаш кхоачашдара дукха ха а дIайодар. Цул совгIа макха баьккха, культиваци я лаьтта хьажкIаш дIае кийчдаь далале 60 а совгIа а процент лаьттаца йола тIунал йовра. Из бахьан долаш доакъара шозлагIа дIайийна хьажкIаш эгара дукхагIа цхьа метр мара лакхъяла кхоачацар уж чуэца еза ха тIаккхоачаш. ХIанз шозлагIа хьажкIаш дIаюрш кхо тайпа болх мара бац — кхай тIа хьажкIаш тассари, лаьтта ахари, мукхан кIинен овлаш дохадара культиваци яри. Ишттa хьажкIаш дIаювш цкъан-ахаззен кIезигагIа ха йоаю механизатораша хьалха из культура дIаювш йоаеш хиннaчунца нийсдича. Цул совгIа эгара дукхагIа 20—30 процент мара лаьттапара тIунал а йовц. Из бахьан долаш сихагIа хьалкхув хьажкIаш, — йоах Мичурина цIерагIча совхоза директора заместитела Мажидов Iалаудина.

Мичуринцашкара хьоккам а кийца цу хьисапе шозлагIа юв хьажкIаш дIае йолаяьй Урус-Мартановски района кхыча боахамашка а.

Из балха опыт кIоаргагIа техха а техка республика кхыча боахамашка юкъейоалаелга Iалашде деза аьнна хет сона.

М. ХАМАТХАНОВ.

«ХIара балха денна дикала Знак» яхача девизагIа къахьегача Грозненски ремонтно-механически завода цехий, участкай коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй иттлагIча пятилетка хьалхарча шера тIанийца декхараш толамца кхоачашдара. Цу яхье хьалха латтачарех я вокхагIвола мастер Месиев Хьамид Хамадович керте латта котельно - сварочни цеха коллектив. Валови продукци арахецара ах шера план 104 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 22500 сома тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхьяра задани цхьа процент совгIа тIехкхоачашъяьй. Арахецача продукцега дIабола мах лохбарах кходаьд 11 эзар сом.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатташ ба электросварщикаш Грицай Яков Яковлевич, Гаманков Владимир Федорович, Габаров Хож-Ахьмад, кхы дукха бараш а. Шоаш беча балха тIа цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ хIара сменагIа нормаш юкъера лаьрхIача 150—180 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) марках кийчбеча блока эша гидросмеситель хьаяра задани луш ва вокхагIвола мастер Х. Месиев электросварщикашта Я. Грицайна, В. Гаманкована.

И. ПЛИЕВА сурт.

Заман лазар ца хилийта йиш я

Литве Каунасски медицински института ректора, СССР медицински Iилмай Академе действительни члена Зигмас Янушкевичуса кулгал а деш кийчъеш я дега хулача ишемически лазарцеи цун унзареча белгалонашцеи — инфаркт миокардаца, стенокардиеца лоаттабеча къовсама программа. Из программа хIанз Каунасе кхоачашъе йолаяьй, хIаьта укх гарггагIарча шерашка ерригача республике а чакхъяха йолаергья из.

АПН Iилман обозревателa Элеонора Горбуновас Зигмас Янушкевичусаца яьча беседа текст лохе йоалаю.

— Фу маIан долаш я из программа?

— Массехк звено — бахача берригача наьха унахцIенонна лоаттабу тIахьожам, кхераме белгалонаш йола нах зер, унахой юххьанца денз хьагучабахар, унахошта леррагIа дарба дари цар унахцIено ше хиннача тайпара юхаметтаоттаяри — чулоацаш йола къаьстта шийй тайпара система хьае гIийрталар тхо ишемически лазар эшадара.

Система цхьайола звенош кийчъяь дукха ха я, уж кхыметтел практикана юкъе а кхихьай. Масала, ишта латт инфаркт миокарда йолаш болча унахошта дарба дара гIулакх. Цо шийна чулоацпациент геттара сиха клинике, цунга хIара секунде къаьстта устройство хьежаргйолчен нагахьа санна лазар кхерам тIатоссаш харцдоале лорага хоам бергболчен интенсивни терапе палате Iовужавелга. Стационаре дарбан курс чакхъьнначул тIехьагIа унахцIено юхаметтаоттаеча центре дIахьожаву унахо. Лазар дIадаьннaчул саг ше массаза а лийнача наха юха юкъевахачули тIехьагIа цун унахцIеноига участкови лор хьеж. Цу тайпарча тактико ше пайдана хилар хьахьекхаз: инфаркт хиннaча итт сагах нийс саг юха а хьалхагIа санна къахьега дIаволалу. ХьалхагIа хIара шоллагIчох инвалид хулар.

Цхьабакъда тха дог тийшар цхьан звенос проблемаш къоаста ца еш хиларах. Инфаркт бахьан долаш хIанз а дукха нах бов, хIаьта из лазар хулараш хIара 15 шу массаза доал шозза дукхагIа хул. Цунна тешал ду дунен статистико. Тхона бIаргагу из Каунасе а.

Инфаркт миокардах нах бовра аьча анализо хьахьокх: веннача итт сагах ворхI клинике боацаш, говза дарба дайта ца кхувш бов.

— ТIаккха скори помоща служба-м яц цу гIулакха бехке?

— Скори медицински помощь, бакъдар аьлча, цкъаза тIехьайоалаш а, хул цхьабакъда цу служба болх эргабаьккха тоабара кхоачамаш доккхий дац. Каунасе юкъера лаьрхIача ше вийха 10 минут йоаллашехьа а пациента тIаккхоач лор. Цхьабакъда юхамаччахьара дар фуд аьлча, эгара кхерам дукхагIа болча хана — дог чIоагIа лазадьннача хьалхарча ах сахьата — лорагара дарба дехаш унахоех 27 процент мара хилац. ДукхагIчар теркалъяц укхаза белгалонаш, уж массаза санна лазар лелхилга да а мотташ. Хета а хет массаза санна лазар лелхар да аьнна — 90 процент болча наьха дог бокъонна кIалдусача наькъагIа цкъаза шу совгIча хана лазар увтташ, геттара сиха кIаьдлуш, гIоарал дай хул уж. Из зем баккхаро дагадохийтар тхона Каунасерча республикански больнице инфаркт хилале хьалхарча юкъагIа дарба ду отделени юллилга. Участкови лораштеи скори медицински помоща болхлоштеи кийчдир оаха инфаркт хилале хьалхарча юкъагIара хьал мишта хила деза хьахьокхаш дола бусташ. Итт совгIа белгало я цуна тешала оттае йиш йолаш. Уж гучаяьнна саг сов чехка больнице Iовужаву.

— Инфаркт дегIа ца яйта ка йоалий?

— Нагахьа санна унахой цIагIа бися хиннабаларе, царех мелиена инфаркт дегIаена хургьяр — сона хац. Инфаркт йолаялале хьалхарча юкъагIа дарба деча отделене из ца хилийта гIерташ оаха тхоай хур дешехьа а. хIара кхоалагIчоа хул из. Цхьабакъда цига юххьанца денз тхога пайда эца йиш я хIанзарча медицина ерригача средствех.

— Вешта аьлча, уж саготагIа йола 30 минут укхаза нийслац?

— Халахете а нийслу. Кхийтта лазар цкъаза унахо кIалхарвакха тха низ ца кхоачаш селлара чIоагIа хул. ХIаьта а, бокъонца хьожаш зембахаро цу отделене шиъ ханнахьа дарба де доладаро йиш хилийтай инфарктех боаш бола нах дунен дикагIйолча клиникашца нийсбича кхозза кIезигбе.

Инфаркт хилале хьалхара хьал гучадаккхар, шеко йоацаш ишемически лазара белгалонашца, цIаьхха хулача валарца къовсам лоаттабара нийса никъ ба. Цхьабакъда из а яц аз йийца бокъонца йола наступательни тактика. Укхаза оаха леладер а «пожарникаша» леладер морг да, лотаенна яьна цIи йоае гIерт тхо. ХIаьта из цIи-м юххьанца лота ца ялийта йиш йолаш ма яр!

Пхи шу хьалхагIа Каунасе бахача наха тохкамаш де доладелар тхо ишемически лазар хила тарлуш бола нах а лазара белгалонаш хIанзле йолаш бараш а хьагучабаха дагахьа. Гучадаьлар, 45 — 59 шу ха яьннача маIача наха юкъе хIара бархIлагIвар цар вIалла дагабуам беш а ца хинна ишемически лазар долаш хилар. Унзаре белгалонаш йолаш ба 20 процент гаргга бараш: цIийца сов дукха шекар, холестерин долаш, кардиограмма тIа доккха доаца хувцамаш хинна.

— Каунасе бахача наха лазар дий хьожилга вIаштIехьдоахар малав?

— Ишемически лазара дарба деча диспансерера лораш. Из шийй тайпара вай мехка эгара хьалхара учреждени я. Ишемически лазар гучадайна а хIаьта ишттa унзаре белгалонаш йолаш а бола берригa нах укхаза учете эц, шера массехказза, унахцIенон хьалага хьежжа, тохк, юххьанцара дарба ду.

— Шоашта хьожадаьча диагностически тохкамехи дарбахи, берригa пациенташ чакхбаьннабий-беций хьежа мишта вIаштIехьдоал?

— Шоаш тIаэцаргвола ди белгалдеш лораша талончик лу пациента, хIаьта цун корешок электронни - счетни машина тIа йохьийт. Нагахьа санна саг хьатIавенавеце, машино тхога хоам бу.

Кардиограммаш автоматически йоашхаш йола программа хьаьй оаха. Дега болх харцахьбаьнна моттиг машинана гучаяккхара болх баь боалаш латт. Из хIанзалца инженераштa кхоачашде ца могаш дола чоалхане деккар да; дего болх бу тайп-тайпара телха 200 совгIа моттиги чот йоацаш дукха царна юкъера бувзамаш теркалданза дергдац. Цхьан дийнахьа 1500 электрокардиограмма ишха могаргда машина, цу тIа а опытни специалисташа йоашххача тайпара. Масала, инфаркт миокарда лазара боарами моттиги 95 процент нийса хьахьокх. Машинаца диагнозаш увттаеча центре телефонаца дIачуяла мегаргья кардиограммаш.

— Диспансер — шун система хьалхара звено я?

— Хьалхара а тIеххьара а. Гома хьисапе я ерригa система: диспансер (юххьанцара профилактика, юххьанца лазар хьагучадаккхар, амбулаторни дарба дар) — стационар — ше хиннача тайпара унахцIенача хьал гIа оттаву центр — диспансер (шоллагIа профилактика — лазар кIоарглургдоаца гIулакх дар). Царех хIара звенорча лорий хадданза бувзам хул вычислительни центраца, пациентах йола моллагIа информаци хьаэца йиш я царга. Из уллаю, цхьан оагIорахьара, система ерригача звеношта юкъе бувзам лоаттабара новкъостал дечей, вокх оагIорахьара, Iилман анализ яра йIаьхий материал телачен лазара историй централизованни архиве. Лазар малагIча тайпара хьахиннади лийннади, пациента дарба мишта даьд, цун унахцIенон хьале мича кхаьчача мел гIойле яьннай ховш хилча, оаха чакхйоахача мероприятеех хинна дика болх «биста» йиш я хетаргахьа ходеннарий (хьалхагIа из хиннача тайпара) новкъосталца меттел, бокъонца нийсача цифрашца а. ХIара хьаьдача хьале унахочоа деча новкъостала нийса тактика йиста а хьахаржа а. Циггара цхьа гIа баккха мара безац къаьсттача цхьан сага, наьха коллективе, ерригача обществе лазар дегIа ахар миштад хара.

— Программа чакхъяхарах хIанзалца хиннар фуд?

— Вай тахан белгалдоаккх Каунасе бахача наха юкъе ишемически лазарах цамогаш а хулаш бовраш дукхагIа ца хулаш хилар, цIаьхха бовраш кIезигбалар. ХIаьта лазар кхетарах лаьца аьлча — цунах цамогаш хула нах дукхагIа ба, вешта из, эгара хьалха, унахой дикагIа хьагучабахарцеи цар учет нийсагIа леларцеи дувзаденна да. Цу цхьан хана кIезигъеннай тIехьагIа юха хулаш йола инфаркташ. Оаха дарба деча 20 унахочох цхьаннена хул уж.

Бакъдар аьлча, уж эгара хьалхара, тхога догдоахийташ дувла аьттонаш алха медицински мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш дийнарг лаьрхIа Iан тхо. Каунасе болх беш я моттигерча Iаьдала органий викалаш, унахцIено лораелга вIаштIехьдоахараш, общественность юкъе а йолаш йола ишемически лазарца къовсам лоаттабу комисси. Комиссе новкъостал ду тха пациенташта мах боацаш е чухьанахьарча маьхах санаторе баха путевкаш вIаштIехьъяхара, дика кийчъяь квартира яккхара, нагахьа санна къахьегама хьалаш унахцIенонна мегаргдоацаш дале, кхыча балха тIа баха.

(АПН).

Доазол дехьара

Тахан–Польски халкъа къаман ЦIей, Польша юхаметтаоттаяъ Ди

Ткъаь итт шу совгIа йолча хана Польски Халкъа Республика столице тIом хилалехьа хинначул хозагIа хьахиннай. Фашисташа йохаяьчара шема - ярра юхаметтаоттаяьча г ороде дукха хьалдаьд керда цIенош. Къаьнареи керда хьалдаьи гIирсаш дика товш хиларо хьахулийт ше санна кхы доаца социалистически Варшава сибат.

Варшаве мел веначунга дIахьокхаш я Висла тIарча города символ а хинна дIаэтта коталон даьлий Нике монумент (аьрдехьара сурт).

Лазенковски трасса. Из городе хьалъяь Iалаьмате йоккха гIишло-автострада, виадукаш, переездаш, Вислана тиллача тIийно вIашагIтох Бресте бода никъи Краковски шоссеи.

ЦАФ—ТАСС сурт.

Турпалашта — дикагIдола

памятник

Шаьрача новкъа гIолла Варшавера Катовице — халкъа Польша промышленни дегчу дуг тхо машино. ТIехьашкахьа юс поселкаш, польски ахархой къахьегам дукхабезача кулгаша Iунал даь кхаш. ТIаккха Зомбковице яхача юртара дIа гола тоххача метте дIаьххя хьагучаэкх шерлуш латтача республика металлургически промышленноста Iалаьмата — польски индустре эггара йоккхагIа объект хургйолча «Катовице» яхача комбината йоккха доменни пийшк.

— Сахьаташ деча пхьарий бар санна ба тха болх, — йоах инженера Б. Косулека. — Миллиметр хиллал юкъ юкъе ца юташ Iосхк блокаш. Е дийнахьа а, е бийсанна а лаьгIлуш бац болх. Из хургья Европе эггара йоккхагIчен хIанз эггара кердагIчен доменни пийшкех цаI, 3.200 кубически метр че а йолаш. Гурахьа болх бе йолайолийтаргья оаха ер.

ГIирс хьалбеш латтача йоккхача моттиге тахан къахьегаш ва 50 эзар совгIа саг. Хьалха яьсса иллача ара хIанзале а хьалъэттай болат лоаладеча, агломерационни, кхыча цехий корпусаш. Эггара хьалхара болат укх шера октябре лургда комбинато. Хьалхарча аргIан проектни низ — шера 4.5 миллион тонн. хIаьта шоллагIа аргIа болх бе йолаялийтачул тIехьагIа 9 миллион тонн металл тергда комбинато мехка. Хьалъеш латтача предприятех ала бокъо а йолаш эал социалистически содружества мехкий вежарашха долча доттагIалеи цхьана леладеча гIулаккхийн символ. Из хьалъеча дакъа лоац Венгре, ГДР-о, Польшо, Румыне, Советски Союзо, Чехословаке. «Катовице» яхача комбината эггара дукхагIа техника телар Советски Союз я. ХIанз доменни пийшк вIашагIйоллача, конвертер дIаоттаеча итташ советски специалисташ ба. Немецки машинашъераша низ бола мостовой кранаш кийчъергья литье дехьа-сехьа ехкара. Прокатни стан яйтаргья Чехословаке. ТIахьожама-бустама аппаратурей бувзама средствашн оттаергья укхаза венгерски румынски предприятеша.

«Катовице» яха комбинат — Польша прогресса символ, мехко ткъаь итт шера хьабенача наькъа сурт.

Юхьиг атта яцар. Гитлеровцаша мохк дIалаьцача баьдеча шерашка 6 миллион совгIа поляк велар, йоха а йир, яйха а яйхар 70 процент совгIа заводаши фабрикаши. Гув хиииа уллар Польша.

Даьхе юхаметтаоттае гIертар польски халкъ. Польски вIашагIкхийттача болхлой парте кулгалца къахьегамхоша лоаццача хана доккхий толамаш даьхар социалистически промышленность хьаеча, юрта боахам, культура, искусство дегIакхувлача.

1949 шерре а, мохк мукъабаьккха пхи шу мара ца даьннача хана, тIом хьале хинначул лаккхбелар промышленни производства боарам. Ма-дарра аьлча, юххьанца денз керда хьайир металлургически, кIор боаха, яйга промышленность, машиностроени. Хьахилар мехкдаьтта, хими, кемаш дер, электроника санна дола халкъа боахама дукха керда доакъош. Дунен тIа дукхагIа дегIадаьхкача мехкашта юкъе йоаггIаш йола моттиг хьалаьцар Польшо.

...Форда тIа гIолла хьайззего а баьккхе. Iойосса Гданьски аэродроме йода самолет. Цу тIара Iочухьежача бIаргагу стапелаш тIара дукха ха йоацаш юбилейни, польски кемашта эггара дукхагIа заказаш деча Советски Союза дяь пхи бIаьлагIа кема тIера Iэдаьккхача В. И. Ленина цIерагIча судоверфе докаш. ХIаьта деррига а лаьрхIача Польшо вай мехка дайтад доккха доаца й 105 эзар тонн мухь хьош дола а 680 гаргга кема.

Мехка юккъе, къаьнарча Плоцке хьалъэттай йоккха мехкдаьтта чакхдоаха комбинат. «Дружба» яхача трубопровода чу гIолла СССР-ера доагIача мехкдаьттаца бу цо болх. Варшавера къулбехьенгахьа; Вислана йисттерча меттахьа хьоаяиза йолча Козеницки хьуп юккъе хьалъяьй «Козеннце» яха мехка эггара йоккхагIа йола электростанци. ХIанз цига вIашагIйохкаш латт советски болхлой кулгашца хьаяь 500 мегаватт низ бола агрегаташ.

Цу тайпара масалаш дукха а да. Цар хьахьокх дунен шоллагIча тIема шерашка хьахиннеи цхьана Iоъахийтача цIийца чIоагIдаьи дола цхьана леладу польско-советски гIулакхаш беркате хилар.

Республике къаьстта доккхий толамаш даьхад дIаяхача пятилетка шерашка. Болх бе йолаеннай итташ керда заводаши, фабрикаши. Къаман доход 62 процент йоккхагIа хиннай, промышленни производство — 73 процент, 22 процент дукхагIа арахец юртбоахама продукци, къахьегамхой реальни доходаш 40 процент совгIа дукхагIа хиннай.

Халкъа хьалхашка кхы а доккхагIа декхараш оттадаьд дегIаена социалистически общество хьалъяра никъ белгалбаьча Польски вIашагIкхийттача болхлой парте VII съездо. Луххьал дIабарахьежжаше а хувцалу халкъа Польша городийи юртийи сибат. хьалъувтт чуIеча цIеной керда бIарчча массиваш, больницаш, салоIа цIенош, дIадуш транспортни пхьанаш.

ХIаьта миччахьа шо дахача а, массе метте бIаргагургда шоана Польша паргIатон кортамукъален бахьан, долаш шоай синош дIаденнача советски тIемахошта шийна даь гIулакх ховча польски халкъо дегIа памятникаш. Республике баха эзараш нах дийгача Войско Польски тIемахой боарзаш тIа санна цига а ух цIейш долча деношка. Иштта хIанз а мохк юхаднйнбаь 32 шу дузаш Войско Польски тIемахой, польски пионерий сийлахьа ха пийсденна дIаоттаргда Iалаьмате дукхача монументаштеи обелискаштеи юхе. Царна юхе ювшаргья дийпача зизай венокаши букеташи.

Цхьабакъда турпалашта дикагIдола памятник а хинна дIаэттай таханара социалистически Польша, мехках зиза даьжха латта край яьча цун халкъа къахьегамах даьнна беркат.

А. СЕНИН,
ТАСС корреспондент.

Варшава.

КЕРДА КНИЖКАШ

Нохч - ГIалгIай книжкай издательствас эрсий меттала арадаьккхад «Социологи, атеизм, религи» (том II, выпуск I) яха сборник. Цу тIа я С. А. Сангареева «Атеистически интернациональни кхетам балара цхьадола дешаш», А. У. Мальсагова «20—40 шерашкарча гIалгIай литература произведенеш тIара религиозни фанатизманеи поал хаххарай духьаларча къовсама тема», М. Б. Мужухоева «Юкъерча бIаьшерашка хиииа ды бовзара археологически хIамаш», В. Н. Евдокимова «Партийни образоване системе атеистически кхетам балар» яха статьяш.

Къахьегамхошта атеистически интернациональни кхетам луш болча пропагандисташка, школашка а дешара кхыча заведенешка а дешабагIараштa из кхетам балара доккха новкъостал дергда цу статьяша.

Цу издательствас иштта гIалгIай меттала арахийцад къонача поэтий Арчакова Тухана, Торшхоева ИбрахIима, Муталиева Мухьмада, «Дагалаттар» яха стихай сборник. ГIалгIай поэзи дегIайоалаеча керда баьккха гIа ба из, гIалгIай литература дезараша совгIат хинна тIа а эцаргда.

Ю. ЮСУПОВ.

ХЬАЛХАРА МЕДАЛАШ, ХЬАЛХАРА РЕКОРДАШ

МОНРЕАЛЬ. 19 июль. (ТАСС спец. корр. Б. Буховцев, В. Игнатенко, И. Миронов).

ХIама дика дIаdолалар лоархIаме да хIара гIулакха тIа Цудухьа тахан олимпийцашта юкъе гучахьа йоацача яхь яр Олимпиада — 76 эггара хьалхара чемпионски совгIат даккхара. Толам боаккха моттиг хила йиш яр спортсменаша пистолет кхоссаш яхь лелаю олимпийски моллагIа тир, е 100 км командаш уда «Транс-Канада» яхача автострада цхьа дакъа, хIаьта котбаьинарий цIераш хайча журналисташа цхьа ха яьккхар хьалхара чемпион «хьа миччахьа хиннав» хьох яхаш къувсаш.

Франс пресс, Ассошиэйтед пресс, ТАСС корреспонденташа корта болаш даь тешал хоадам беш хилар бакъдар ха: XXI ахкан Олимпийски ловзарий эггара хьалхара чемпионаш хилар Советски Союза велосипедисташ.

Цу тайпара, советски команда медалий счет хьайийллар спартаковцаша Курскерча Чаплыгин Валера, минчанина Калинский Владимира, Ворошиловградерча Чуканов Анатоле, хIаьта иштта Тартаурча динамовцас Аадо Пиккууса.

Акадия яхача города юххе олимпийски стрельбище Олимпиада «хьалхара балха ди» ГДР спортсменашта цIей хилар. Дебютант хиннача олимпийски чемпион хилар ГДР Халкъан эскара Унтер-эмсарах Уве Поттех.

Вай дегаоидало ювзаенна яр Мехикорча Олимпиада чемпионаца опыт йолча снайперца Косых Григореца. Бакъда из цу мух хьийкхача дийнахьа вIалла шийна тара а вацар. Ялх серех цкъа мара 96 очок яьккханаар цо (хIаьта Поттека шозза 98 очок яьккхар — эггара дукхагIа).

Тахан хилар хIанзарча пятиборье хьалхара этап — конкурс. Советски команда цIи хезаь я. Цунца ва 1972 шерара олимпийски чемпион, 1968 шерарча Олимпиада дото призер, дунеи кхоэзя чемпион Леднев Павел, 1972 шера олимпийски чемпион, дукххазя а дунеи чемпион хинна Онищенко Борис, СССР халкъий Спартакиада дакъа лаьца къона гэвзал йоалла спортсмен Мосолов Борис.

ХIара пятиборцага кхажах канадски IайгIар кхаьчар. Тайп - тайпара пхийтта духьале эшае езар хIаране.

Команда юкъарча зачете советски пятиборцаша 3136 очок яьккхар, бакъда вайца яхье, баьннача шведашта, французашта, англичанашта, итальянцашта, кхычарна мегар командин зачете кIезига дукхагIа баллаш яха.

Баскетбольни турнир йоагIаш ма-хиллара хьайийлар фусамдаьша — канадцаша. Уж тешшаме котбаьлар японцел 104 : 76. Цул тIехьагIа кубинцаш тIех хилар австралийцел 111:89.

Тешшамея бIубеннеи мексикански оборонеа духьала матч дIайолайир СССР баскетболисташа. Цар сихха карадерзадир ловзар. Очкеш хоза йоахар С. Белова, В. Арзамасковс. Башха дика ловзар А. Белов, В. Коркия, В. Ткаченко. ВIашагIкхетара итог 120:77. «Мориса Ришара Арена» цIагIа хиннача ринге советски боксерий аьттув боалаш дIайолаелар яхь Тахан вай шин боксеро ханал хьалха чакхдаьккхар латар. Хьалхара полусредни весовой категоре европейски чемпиона В. Лимасов новозеландцаца Р. Коллица латар судахочо соцадир 3-гIа раунд ринге чакхйоалаш. Колли кхозза нокдауне хинначул тIехьагIа.

В. Рачков (2-гIа полусредни вес) тешшаме котвьлар К. Марьямаа (Финлянди). Судахочо шозза счет хьайийлар советски боксера нийса бий техачул тIехьагIа.

Йолаелар вертолетистий турнир. СССР сборни Румыне командаца цхьаккха Кот ца йоалаш — 5:5 лайзар.

...Олимпийски ловзарашка кхы цхьаькха котало яьккхар советски атлета, штангиста Воронин Александра.

* * *

МОНРЕАЛЬ. 20 июль. (ТАСС спец. корр. В. Байдашин, В. Боголюбов, Г. Хачкованян). КхоалагIча дийнахьа кхы а дукхагIа нах гулбир ахкан Олимпиадо-76, спорта дийтта тайпа ший тонна юкъеэзар.

...Iуйрийна зIамига калибр йола топ кхоссара яхьаш дIайолаеннача хана, оаха тхоай блокноташ тIа дIаяздир, цу тайпарча яхье хьалхагIа вай толам баьнна ца хилар. Мельбурне Олимпиада долаш мара Iо а бийша 50 метр таьца зIамига калибр йола топ кхувсара медаль мича яьккхаяр советски спортсменаша.

Цудухьа кхетадергдолаш да, Благовещенскерча 27 шу даьннача Лущиков Геннаде Монреале топаш кхувсача тIехдика моттиг яьккхача тха гIаддахар. Бронзови медаль елар цунна.

ГIоръяьнна матч хилар американски японски баскетболисткай яр. ВIашагIкхетар чакхдоалаш кхы сатохадалаизар американски баскетболисткаша гуччахьа дов даха болабелар уж. Цхьабакъда Японе спортсменкаш вIалла шек а боацаш шоашта очкош йоахаш бар. Юххера а, цар яккха йоагIаш яьккха котало — 84:71.

Подгруппе шоллагIа команда малагIа хургья, полуфинале СССР сборнеца цхьана къовсам. ДIахо лоаттабергбар малагIа я яха дош хоададеш яр Кубайи Канадаи маIача наьха командай матч. Сакъердаме ловзайир матч канадцаша, счет 84—79 йолаш кот а баьлар.

Вай баскетбольни сборнеш тахан эсалагIа ловзача саперникашца лайзар, хIаьта царел бIубенна кот а баьлар: кхалнах — канадски командал — 115:51, маIа нах — австралийскичул — 93:77.

Вай ватерполистий еррига титулаш укхаза ювцанза яргйоацаш хIама дац. Цхьабакъда хIанз укх сахьата СССР командо хьахьоккхар чемпионски ловзара аьттехьа а дац. Румынски сборнеца эггара хьалхагIа вIашагIкхетар цхьаккха ца толаш чакхдаьлар цун, хIаьта шозлагIа вIашагIкхийттача йишар — 2:3.

Къовсам дIаболабир советски футболисташа. Олимпиада даьй сборнецара цар матч Монреалерча олимпийски стадионе хилар. Дика ловзарца белгалваьлар СССР сборнецара нападающи киевлянин, олимпийски футбольни турнира хьалхара ши гол чутеха Онищенко Владимир. Ховш ма-дарра, цул хьалхагIа ловзаь ши матч — Польша—Куба, ГДР — Бразили — цхьаккха ца толаш чакхъяьлар.

Вай футболисташ юххьанца тIатеIIа зIаболабеннабар, хIаьта цар цкъарчоа канадцаш шоай наIарашкахьа «гот», а баьбар. 8-ча минуте аьтта оагIорахьара Блохин Олега шийгахьа яйтача бургацах нийса пайда а ийца, Онищенкос эггара хьалха чутох из. Цхьа минут яьннача гIолла Владимира ше аьрда оагIорахьа гIолла йодайий зIа а йинхье шоллагIа гол чутох. Цкъа мара юха чутоха магаизар канадцашта. Счет 2:1 а йолаш советски сборни телар.

Вай гимнасткаш кот а боалаш чакхдаьлар из да.

1976 — 1977 ДЕШАРА ШЕРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН УНИВЕРСИТЕТО КХЫ А СТУДЕНТАШ ДIАЭЦ

Заочни отделене укх специальностех: **эрсий мотти литературеи; нохчий мотти литературеи; эрсий мотти литературеи, гIалгIай мотти литературеи; истори; математика; биологи; географи**

ДЕША ВАГIАРА ХА — 5 ШУ

«Бухгалтерски учет» яхача специальностагIа: **а). промышленностера бухгалтерски учет; б) юртабоахамара бухгалтерски учет.**

«ФИЗИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАР».
ДЕША ВАГIАРА ХА — 5 ШУ

Юкъерча школа боарамагIа укх предметех деша дIаотташ дIаяла еза экзаменаш:

«Эрсий меттеи литератураи» специальностагIа—эрсий мотти литературеи (письменно а устно а), СССР истори (устно), доазол дехьара мотт (устно);

«Эрсий меттеи литератураи, нохчий меттеи литератураи» специальностагIа: эрсий мотти литературеи (письменно), СССР истории (устно), нохчий мотти литературеи (письменно а устно а).

«Эрсий меттеи литератураи, гIалгIай меттеи литератураи» специальностагIа: эрсий мотти литературеи (письменно), СССР истори (устно), гIалгIай мотти литературеи (письменно а устно а);

«История» яхача специальностагIа: СССР истори (устно), эрсий мотти литературеи (письменно а устно а), доазол дехьара мотт (устно):

«Математика» яхача специальностагIа: математика (письменно а устно а), физика (устно), эрсий мотти литературеи (письменно).

«Биология» яхача специальностагIа: биологи (устно), хими (устно), математика (письменно), эрсий мотти литературеи (письменно);

«География» яхача специальностагIа: географи (устно), СССР история (устно), математика (устно), эрсий мотти литературеи (письменно);

«Бухгалтерски учет» яхача специальностагIа: эрсий мотти литературеи (письменно), математика (письменно), СССР истори (устно), географи (устно);

«Физически кхетам балар» яхача специальностагIа: эрсий мотти литературеи (письменно), специальносташ (яйга атлетика, гимнастика, нек дар), физика (устно), хими (устно).

Заявленеш тIа университета ректора цIерагIа (хьаккхьачча язъю). Заявленеца хила деза укх тайпара документаш:

1. Юкъера дешар дешарах дола документ (подлинник);

2. Предприяте а учреждене кулгалхоша а общественни организацеша а кулгаш яздаь вузе деша оттара енна характеристика - рекомендаци;

3. Къахьегама книжка тIара хьанийца предприяте е учреждене администраце кулгаш яздаь а печать оттаяь а йола выписка;

4. Медицински справка (№ 286 йола форма)

5. Пхиъ фотокарточка (3Х4 размер йолаш).

Деша отта веначо вузе хьаккхьачча хьахьокх паспорт, военни билет е приписное свидетельство (эскаре гIулакх де дезараша).

СССР Герзашцарча Низашка гIулакх даь баьннача тIема даькъа командованегара характеристика хила еза.

Экзаменашта дIатIабитеча паха балха болчара алапи а ца доагIаш кхы тIа а 15 календарни ди отпуск лу.

Заявленеш дIанийю 31 август хьатIаккхаччалца.

Экзаменаш дIаяла йолалу 1 сентябре денз 20 сентябрга кхаччалца.

УНИВЕРСИТЕТА АДРЕС: г. Грозный, А. Шерипова улица, 32, 030 приемни комисси.

УНИВЕРСИТЕТА РЕКТОРАТ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

22 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. И. Черняк. «Ше кийлг». Берашта опера. 9.50 — БТ. «ВоккхагIа вола воI». Телевизиони художественни фильм. 11.00 — БТ. «XXI ахкан Олимпийски ловзарашка». 14.50 — «Заман мух». Документальни фильм. 15.10 — «Ахка». Ахках дувцараши стихаши. 15.30 — «Шахматни школа». «Ахканара цикл». 4-гIа передача. 16.00 — БТ. «Хьалхашкахь, кIаьнкаш». 17.00 — БТ. Iилма — тахан. 17.30 — БТ. Дукха сереш йолча «Шпагаца кIаьнк» яхача телевизиони спектакла премьера. 1-гIа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.30 — БТ. Польски Халкъа Республика телевидене программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «XXI ахкан Олимпийски ловзарашка. Передача чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильм. 18.20 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.40 — Халкъа творчества Ерригсоюзни фестиваль. В. И. Ленина цIерагIча ДК халкъа театр. 19.10 — Киножурнал. 19.20— «Барт-цхьоагIо йолча дезале». Грозненски консерви завода коллектив (гIалгIай меттала). 19.40. — «Шоана, бераш». 20.00 — «Комбайн кхай тIара — нохарга боал баккийта». Ачхой - Мартановски районера передача. 20.20 — Документальни фильма кинозал. 20.50 — Хоамаш, реклама.

23 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Халкъа творчество». 10.10 — Телевизионни художественни фильм. Польша. 11.00 — БТ. «XXI ахкан Олимпийски ловзарашка». 14.55 — БТ. СССР ТIема-Форда Флота Денга. Кинопрограмма. 15.55 — БТ. В. Маяковский «Мала хилча бакъахь ва?». 16.20 — БТ. «Москвай москвичаши». 16.50 — «Эрсий къамаьл». 17.35 — Дукха сереш йолча «КIаьнк шпагаца» яхача телевизионни спектакла премьера. 5 сери. 18.00 — Кердадараш. 18.30 — «КIиран панорама». 19.00 — БТ. «Лерригача дега тIара», г. Петрозаводскерча Онежски тракторни завода коллективаца вIашагIкхетар. Передача дIахьу — РСФСР халкъа артистка В. Леонтьевас. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «XXI ахкан Олимпийски ловзарашка». Передача чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильм. 18.20 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.40 — Музыкальни заставка. 18.45 — Кагирхой гIулакхаш (гIалгIай меттала). 19.15 — Киножурнал. 19.25 — Ялатах партийни теркам. Агитбригада выступлени. 19.55 — «Шоана, бераш». 20.00 — Документальни фильм. 20.10 — «Хьийкъа спекла хьалхеяра» (нохчий меттала). 20.20 — Лоацаметражни фильм. 20.30 — «Старт». Телевизионни спортивни журнал.

ТЕАТР

«Василиса Мелентьева»

А. Н. Островске «Василиса Мелентьева» яхача пьесагIа оттаяьча спектакла тIа дувцар исторически хIамаш дазнах а событеш а. Зрителашта спектакль дIайолалуше а гу паччахьа Иван Грозный волаш хиннача тIеххьарча шерашкара вахар.

Цун сюжет я зуламерча наькъаца ираз лаха гIийртача, иразага ца кхаьчача жерочох дар дувцаш. Гаьнна хьалха хиннача пьеса тIа дувцача вахара уйла еш вай ханара дукха хIамаш загадох. Иштта из пьеса хьалхашка яра чIоагIа къахьега, цун чулоацама кIоаргаленга кхача бийзаб. нравственни экстетически пох доаллар ловза дийзад Калининградски областной театра артистий. Из ду а деннад царна.

Цун керттера тема я нравственни дар харжар. Из дукхача оагIонашка гуш а да.

Уизара къизал, аьхк ахар, эггара халагIа дола таIазараш дар хIара денна дола хIама а хинна вIаэттача цу хана вахара никъ харжа низкъала хиннад: е цIена саг, е цхьанна а воча хIамах хьаж ца йоагIа бIехв саг хила везаш хиннад. КхоалагIа бола никъ хиннабац! ХIаьта визза саг волаш чаккхвала чIоагIа къонахчал эшаш хиннад.

Иштта къонахчал долаш сцене гу вайна саг воххал хIама тIаэттача ца талхаш чаккхвоала аьла Михаил Иванович Воротынский. ТIем тIа турпал волаш лаьтта из хоарпои тийшаболхи тIаоттарах а вохац. Свй а дайна вахачул сий а ца доадеш валар тол. йоах цо. Иштта волаш чакх а воал. Иштта гойт вайга из цун роль ловзаеш волча РСФСР заслуженни артиста Е. Ельцова.

Цу ханарча эрсий общества эггара дикагIчарех вола цхьа саг ва аьла Воротынский. Ший Даьхе, ший халкъ бахьан, нийсадари бакъдари бахьан са дIадала кийча волча цо дукха уйлаш кер чу йоссаю зрителашта.

Цунна тара ва боярин Михаил Морозов а. Ца вала ший доттагIчоа мотт тоха отта везаш хIама дацар цунна тIакхаьчар. Цхьаккха ца оалаш IаттIа из Iийнаваларе цунга хIама кхачацар. Бакъда, из иштта Iац, цо га доакх ший доттагIчун. цудухьа ше валавезилга ховшше а, иштта ла а ла.

Царчул чоалханегIа да дворянина Андрей Колычева вахар. Из къона саг ва, цунна кIезига хIама бIаргадайнад, вахара чам баьккха вац из. Цо вахара никъ лехе е сий а долаш, къувсаш хила веза из, е дегIа тоам бар деш из дIа а даьккха ваха веза цун. Цо тIеххьардар хорж. Бакъда, хIаьта а цун дог зIаэц цу наькъах. Ший духовни наставник хиннача аьлас Воротынске чуйоссаяь уйлаш тьов цун дег чу. Уж хьагучайоал тийшаболх хулаш латтача кхалсага — паччахьаца Аннайна из оарцагIоалача хана. Цига дIаволалу из нравственни новкъа вала Харидари зулами вIашагIкхийтта хьахиннача уйлано ираз дахьац цунна. Из чIоагIа дIаотт сийлен новкъа. ЗIамигача сага вахаре хула уж чоалхане хувцамаш дика хьахьокх цун роль ловзаеш волча артиста Ю. Ганюшина.

Иштта ба пьеса тIа бувцача цу турпалий вахара никъ, цар цIена вахар.

ХIаьта миштаб цу тIа бувца вож нах? Паччахьа Анна ший оамалга диллача кIаьла, доккхалаш ца дезаш, цкъаза цхьа низ боаца саг я хиле дIаотташ кхалсаг я. Бакъда вахаре пхьа чоалхане хIама тIаэттача. цох бокъонца йола турпал хул. ше бокъонца йола саг а кхалсаг а хилар дIахайта яла а кийча йолаш. Цун роль ловзаю артисткас В. Климовас.

Цун йолчоа нийса духьалара оамал йолаш я пьеса тIа юваа керттера кхалсаг Мелентьева Василиса (роль ловзаю РСФСР заслуженни артисткас А Потанушкинас). Из дIатIахьежача бакъахьара хеталуш саг я. Бакъда, чудоаллар геттара во да цун. Из бIеха а къиза а саг я ший дегаца, деча гIулакхаца. Паччахьала отта гIерташ цо ца деш хIама дисац: нахах аьлдитташ, харцдараш дувц зуламаш ду... Кхы цхьаькха а доал цох: из хьаькъал, доккха хьинар наггахьча сага мара ца хула лоIам болаш я. Цох паччахьа хила тарлургдар. Бакъда, цун зама дагалаттачоа из тIакхоачийтаргйолаш яц. Дулургдоацар де гIертарах хIалак хул из. Тийшаболх зулам деш ший ираз лаха гIерт из. Иштта хьахулаш дац ираз. Артисткас сцене хьахьокх цу кхалсага оамала еррига оагIонаш.

Сцене гучавоал паччахьа Иван Грозный. Еррига цун оамалца, оалача дешаца холу дилла доазув доацаш Iаьдал бе доалла саг из хилар. Шийдоллача хIаманца къиза саг ва из, деспот, садист ва. Шийна хьесталургбола, ше вийнар дергдола, ше санна къиза бола нах ба цо шийна гаргаэзараш (цун роль ловзаю РСФСР заслуженни артиста В. Красногова). Царех цаI ва М. Скуратов. Из адамий сибатера аькха да. Дика нах, мегаргбола нах цаI моллагIчоа тIехьа боабу паччахьана гонахьарча гIозаро. Ха дукхагIа дIа ме йода, къа ме ду паччахьа къизал лакхлу. нахагара бала совбувл, къаьстта доккха Iазап тIаоттаду цо ший тIеххьарча шерашка эрсий обществаца.

Малюта Скуратов цхьа моллагIа вола палач хинна Iац. цох долча исторически документашка хьежача ХIаьта артисто (Ю. Юрченко) моллагIа вола палач мара гайтац сцене. Цунна мегадац хадданза нах боабеш цIеша диза кулгаш дола из нькха хьахьокха.

Пьеса тIа бувца Борис Годунови аьла Василий Шуйскийи духхьала шоай сина мара кхы уйла йоаца нах ба. Царна бала бац наха тIалаттача Iазапа. Шуйский а (артист А Давыденко) Годунов а (артист А Арнтгольц) бIаргагуш бац гоннахьа деш латта зуламаш, цар шоашта пайдане дар лех. Бакъда, паччахьа а цун хуллаш а санна палачаш-м бац уж.

Артисташа ледара ловзаеш санна хеталу цу шинне роль. ХIаьта уж нах пьеса идейни чулоацамах дакъа кхоачаш ма-бий.

БIарчча хьанийцача исторически хиннари таханара замеи органически дувзаденна долаш пьеса тIа бувца нах хьахьокха мегаз артисташта. Исторически событеш тIара а ца боалаш, вай заманца ювзаенна кхоачашъю нравственни дола дика хIама лахара тема, турпала, къонахчал дола саг хьахилара а хьагойтара а тема.

Хетаргахьа, зрителаш духовни лоIам хинна хьежаб цу спектаклага, дика уйлаш чуйоссаяьй царна.

Художника А. Янчукеи музыкальни оформитель волча М. Готтбейтереи дика кийчъяьяр спектакль.

М. ЕСЬКОВА.

РАДИО

22 июль

6.30 — Ферма Iапа кийчо еш я. Советски районера передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.23 — «Сердало» газета обзор. 7.30 — Ашараш. 8.00 — Самукъане ашараш (гIалгIай меттала). 9.15 — Яхьо доттагIаа чIоагIду. Вагонни депора передача (нохчий меттала) 9.30 — Идеологически балха масса а тайпа кийчо яра П. Хорошилова беседа (эрсий меттала) 9.45 — КПСС XXV съезда решенеш вахаре! Продукци дикал лакхъяра керттера терко. Грозненски швейно - производственни объединенера передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Концерт «Шоана, илеташ леладераш» (эрсий меттала). 16.20 — Радиогазета «Болхлой вахар» (нохчий меттала). 16.45 — Экономически знаней болхлой факультет (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

23 июль

6.30. — КПСС XXV-ча съезда решенеш кхоачашъеш ба хьайбаш леладераш. «Загорский» совхозера передача (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Ашараш. 8.30 — Концерт «Шоана, илат чуэцача хьалха латтараш» (нохчий меттала). 9.15 — Коммунисташ хьалха латт. Вагонни депора передача (нохчий меттала. 9.30 — «Экажевский» совхоза коартолаш леладераш болчара передача (гIалгIай меттала). 9.45— ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.00 — Беседа В. Парузина (нохчий меттала). 16.10 — Радиожурнал «Атеист» (гIалгIай меттала). 16.30— Нохч-ГIалгIай спектаклашкара ашараш (гIалгIай меттала). 18.00— Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш Малхбузехьара секунде 3—7 метр сиха мух а хьекхаш хилен фегара температура республике гIолла 23—28 градуси — Грозне — 26—28 градуси йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара 3—7 метр сиха мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 11—16 градуси дийнахьа 20—25 градуси йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоххама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 5413.